Der Gelehrten Estnischen Gesellschaft

A.C. 9756.
2330(2)

GELEHRTE ESTNISCHE GESELLSCHAFT
Dorpat

Rahwa-raamat.

Aus kogu wanu jutte.

Teine anne.

Toimetanud

M. J. Eisen.

GELEHRTE ESTNISCHE GESELLSCHAFT
Dorpat

Tartus ja Riias.
Schnakenburg'i trükk ja kulu.
1893.

Hind 20 kop.

2330
(2)

Rahwa-raamat.

Aus kogu wana jutte.

Teine anne.

Toimetanud

M. J. Eisen.

GELEHRTE ESTNISCHE GESELLSCHAFT zu Dorpat.

Tartus ja Riias.
Schnakenburg'i trükk ja kulu.
1893.

Дозволено Цензурою. — Юрьевъ, 27. Мая 1893 г.

2330

1.

Koerakoonlaſed.

Jooſep Tamm Wõrumaalt.

Muiste käinud koerakoonlaſed päraſt ſõda ja katku mööda ükſikuid taluſid, püüdnud inimeſi kinni, tapnud ja ſöönud ära. Inimeſed põgenenud igal pool nende eeſt ära ja jooksnud kas metſa, hoonetesſe wõi ka wette. Korra olnud mees reheſ, kui koerakoonlane ſiſſe tulnud. Mees ei ole enam mujale kui parſile pääsnud warjule minema. Koerakoonlane otſinud rehe läbi, aga ei leidnud kedagi. Hakanud ſiis ahju paiſtel ennaſt riideſt lahti wõtma ja wihmaſt märjaks ſaanud riideid kuiwatama. Nüüd näinud mees parſilt, et koerakoonlane naeſterahwas olnud. Mees wõtnud puſsnua ja löönud koerakoonlaſele parſilt pähä. Ja ſurnud olnudki koerakoonlane.

Jälle ſaanud teiſe korra koerakoonlane mehe jälgile ja ajanud nuuſutades neid

mööda meest taga. Mees ei wõinud wiimaks enam muud kui istunud maha ja pannud wiisud tagurpidi jalga. Siis põgenenud jõe äärde ja läinud wette, nii et ainult nina ja suu hinge tõmmamiseks wälja jäänud. Päewa ja öö seisnud mees seda wiisi silla all jões. Koerakoonlane tulnud jälgi nuusutades warsti mehele järele, aga ei ole tagurpidi pandud wiisu jälgedest täit aru kätte saanud. Sillal seisatanud ta ja sõnunud: „Sihka, sahka, siit on tulnud, siia läinud!“ Ei wõinud siiski meest üles leida, waid pidanud ära minema. Pärast tulnud mees jõest wälja ja päästenud selle korra eluga ära.

Ühes kohas olnud koerakoonlastel metsas maja. Sinna kannud nad inimesi kokku ja pannud ühte iseäralikku kambrisse kinni. Seal söötnud nad inimesi nisutaignaga, et need äraspõmiseks hästi rammusad oleksiwad.

Päewa ajal olnud seal ainult koerakoonlaste wana ema kodu, kes iga päew ühe inimese kambrist wälja toonud ja õhtuks poegadele ära küpsetanud.

Korra tulnud seda wiisi kord ühe noore, rammusa tütarlapse kätte küpsema minna. Wanamoor laskнud tüdruku kambrist wälja

ja kutsunud nagu hea ema last enese järele. Tütarlaps läinud suure hirmuga teise tuppa. Teises tuas olnud parajalt suur ahi ära küetud ja luuaga puhtaks pühitud. Ahju ees seisnud wäikeste rataste peal suur raudpann. Wanamoor käskinud tütarlast nalja kombel sinna peale heita.

Tütarlaps mõistnud ometi wanamoori nõuu ära ja põigelnud ikka wasta. Lasknud ennast küll wahel ka raudpanni peale, ometi mitte seda wiisi, nagu wanamoor tahtnud.

Wiimaks ütelnud tütarlaps wanamoorile: „Heida sina ise esmalt raudpanni peale, et ma näen ja järele oskan teha!" Wanamoor mõtelnud esmalt ja heitnud siis tõesti raudpanni peale. Sellsamal silmapilgul tõuganud tütarlaps wanamoori aga raudpanniga ahju ja pannud raudukse ette. Ise aga läinud wanamoorist maha jäenud wõtmega wangide ust awama ja wangisid lahti päästma.

Kõik wangid olnud juba wäljas, kui tütarlaps kusagilt weel nutu äält kuulnud. Ta waadanud ümber ja leidnud keldri ukse ülesse. Suure waewaga saanud ta keldri wõtme kätte. Teinud keldri ukse lahti ja nüüd tulnud talle üks tütarlaps nutuse

näoga wasta ja kaebanud, et homme tema kord olla surma minna. Ukse awaja seletanud nutjale aga ära, mis sündinud ja nüüd põgenenud mõlemad oma teed.

Õhtul tulnud koerakoonlased koju, aga ei leidnud ema kodu olewat. Arwanud, et ema kusagile läinud. Röömustanud wäga, et ema neile prae walmis küpsetanud. Kui juba kõik söönuks saanud, leidnud üks koerakoonlane sõrmusega sõrme. Kõik waadanud sõrmust ja tunnud ära, et see nende ema sõrmus on. Söömine jäänud järele ja koerakoonlased oksendanud kas hinge wälja.

Päraft läinud koerakoonlased wangisid waatama, aga ei leidnud ainustki. Nüüd mõistnud nad, mis see lugu tähendas. Wangid aga pääsnud õnnega koerakoonlaste käest ära.

2.

Hallide kujud.

Joosep Tamm Võrumaalt.

Korra kuulis üks tüdruk kedagi juttu ajawat, aga ei näinud, kes rääkis. Tüdruk tahtis näha, kes juttu ajawad. Läks tasakesi ligemale ja nägi nüüd hallisid. Needap need jutu ajajad oliwadki. Tüdruk teadis, kui kardetawad hallid on ja jäi sellepärast warjule kuulama, mida nad räägiwad.

„Paha lugu mis meile juhtunud!“ ütles üks. „Unustasime oma ihu kujud Lapi maale nii halwasti puu nõjale!“

„Paha lugu tõesti!“ wastas teine hall. „Kui mõni inimene Lapi maal juhtub meie kujud ülesse leidma, siis pole muud kui elu otsas.“

„Ega inimesed neid ometi leia!“ ütles esimene. „Pole wiga midagi. Tarwis inimesi tublisti piinata. Kui nad küllalt piina saanud, küll me siis Lapi maale tagasi läheme oma kujudesse! Nüüd aga siin ametisse!“

Hallid läksiwad oma teed.

Tüdruk ruttas kohe koju wanematele kuuldud juttu rääkima. Isa ja ema saiwad wäga rõõmsaks, kui kuulsiwad, kudas kurjast halli tõbest lahti wõib pääseda. Mõtlesiwad lugu hoolega järele, mida nüüd ette wõtta.

Wiimaks ütles isa: „Mina olen juba wana ega jaksa enam kaugele Lapi maale rännata hallide sugu ära häwitama! Sina aga, tütar, oled noor ja tugew. Sina piad Lapi maale minema ja seal need hirmsad kodukäijad ära kaotama. Me jäeme koju põldu harima, sina aga mine meie asemel teele!"

Tütar löi kartma. „Lapi maa on kaugel. Ma ei tunne sinna teed ega rada!" õhkas ta.

„Ära karda!" trööstis isa. „Teed ei tea ma sulle küll juhatada, aga sest pole wiga. Küll sulle teel inimesi wasta tuleb. Küsi nende käest, küll need sulle õiget teed juhatawad. Kui wiimaks Lapi maale jõuad, otsi kõik kujud ülesse ja lükka need jala pealt seismast maha. Lükkad sa kõik kujud Lapi maal ümber, küll me seda siin kodu warsti näeme. Ega siis enam kurjad külalised inimestele wiga tee. Teed sa töö ära ja hakad koju poole tulema, siis wõta

eneſele Lapi maalt midagi mälestuſeks kaaſa!"

Tütarlapſe aſi ei aidanud midagi, pidi wanemate ſõna kuulama ja Lapi maale rändama hakama. Küll oli ſüda raske, ſeſt koht oli kaugel ja tee tundmata. Siiski mis wõis ta ſinna parata, kui käſk kätte anti.

Enne kui tütarlaps teele läks, paniwad wanemad talle ſeitſe keswakaraskit wäikeſesſe kotti ja käskiſiwad neid teemoonaks kaaſa wõtta. Tüdruk wõttis koti ja ſammus Lapi maa poole. Ühte lugu küſis ta edaſi rännates teed. Ja head inimeſed juhataſiwad talle alati õiget rada.

Mõnda päewa läks enne mööda kui tütarlaps Lapi maale jõudis. Seal ruttas ta kõige pealt metſa hallide kujuſid ülesſe otſima. Kodumaal oli ta ju kuulnud, et hallid Lapi maalt ära tulles kujud metſa puude nõjale ſeisma jätnud. Tüdruk otſinud mööda metſa ja leidnud wiimaks naesterahwa eluta kujud puude nõjal püsti ſeiswat. Wups! lükanud ta kuju küliti ja läinud ſiis edaſi. Nii teinud ta iga kujuga. Neid leidnud ta metſaſt otſata hulga.

Seal tulnud tütarlapſele meelde, et wanemad teda Lapi maalt enestele midagi

mälestuseks käskinud tuua. Wõtnud ühe maha tõugatud kuju pealt lindikese ja sidunud selle oma riiete külge. Kohe tunnud aga, et ta jõud hakanud nõrkema. Ei jäänud tütarlapsel muud nõuu üle, kui lindikest riiete küljest ära wõtta, rätikusse mässida ja tasku panna.

Edasi minnes jõudnud ta metsas suure tühja heina küüne juurde. See küün olnud naesterahwa kujusid üsna täis. Nende kõigi waimud olla aga Lapi maalt wälja rännanud inimesi piinama, halli tõbe tegema. Aga ei neilgi kujudel paremat palka ühtigi. Kõik lükanud tüdruk ümber Ühe peas leidnud tüdruk lehtise pärja. Selle mässinud ta rätikusse ja tahtnud koju mälestuseks kaasa wiia.

Wiimaks ei leidnud tütarlaps enam üht kujugi. Kõik oliwad ümber tõugatud. Sellepärast hakas nüüd koju poole ruttama. Kojuminek läks palju hõlpsamini edasi kui Lapi maale minek. Kolm keswa karaskit seisnud tall weel kotis tagawaraks.

Koju jõudes kuulnud ta igalt poolt rõõmu sõnumit, et kuri hall-tõbi ära olla kadunud.

Kodu wõtnud tütarlaps Lapi maalt kaasa wõetud lindi rätikust wälja ja pan-

nud kaſe okſa peale. Kohe kuiwanud kaſe oks ära. Tütarlaps pannud lindi teiſe kaſe okſa peale. See oks kolletanud ſedamaid kõige lehtedega. Wiimaks wiſanud tüdruk lindi tulde.

Selle peale wõtnud tütarlaps pärja rätikuſt wälja ja pannud kaſe latwa. Kaſe latw hakanud nagu walus ſiia ja ſinna kõikuma ja kuiwanud warsti ära. Pannud pärja teiſe kaſe latwa; niiſamaſugune lugu. Wiimaks katſunud kolmandama kaſega õnne; ſeegi kuiwanud ära, kui ka pikkamiſi. Wiimaks heitnud tüdruk pärjagi tulde.

Seſt ſaadik kadunud halli-tõbi täiesti ära.

Hallid olnud ſiis Lapi maa hätad, kes oma kujud kuhugile ülesſe ſeadnud ja iſe waimus ſiia tulnud rahwaſt kurnama.

3.

Luupaenaja.

J. Tamm Sträkowast.

Ennemuiste käinud luupaenaja wõi kodukäija iga ööse ühe talumehe lehma seljas. Iga homiku olnud lehm nagu weega üle walatud märg ja jäänud aeg ajalt ikka lahjemaks. Mees läinud wiimaks nõianaese käest abi otsima. Nõia naene õpetanud ka kohe: Mine õhtu wara lauta, peida ennast, küünla tuld käes hoides, lauta pahema poole peale nurka ära, nii et ka küünla walgust ei näha. Wõta siis tõrwaga tehtud piits kätte ja oota seni kui lehm inama hakab. Siis tõmma tuli warjult wälja, löö kolm korda piitsaga lehma ja ütle iga korra lõpul: aamen! Kui nii teed, siis tuleb keegi homiku sinu käest midagi paluma, aga ära sa talle midagi anna. See, kes paluma tuleb, ongi sinu lehma piinaja. Tema seljas on tõrwatud piitsa jutid näha!"

Nii õpetas nõid.

Rõõmsa meelega läinud mees koju ja teinud nii, nagu nõid õpetanud. Õhtul pannud ta küünla tule lauda nurka waka alla põlema ja wõtnud ise tõrwaga tehtud piitsa kätte.

Oodanud ja oodanud, aga ei näha, kuulda midagi. Aeg läinud oodates igawaks. Mees wõtnud nõuuks koju minna. Korraga kuulnud, et lehm pikkamesi inama hakanud. Mees tõmmanud nüüd tule waka alt wälja ja näinud, kudas üks inimese sarnane tomp lehma peal litsunud. Mees annud nüüd kohe tõrwatud piitsaga kolm sirakast. Silmapilguga kadunud kõik nagu tina tuhka.

Teisel hommikul tulnud naabri pere wanamoor warakult juba mehe juurde ja palunud enesele leiba laenata. Mees teinud nõia õpetuse järele ega annud midagi. Wanamoor läinud koju, jäänud haigeks ja surnud pea ära. Peremehe lehm aga saanud paremaks ega pole talle enam luupainajad peale käinud. Oleks mees wanamoorile hommiku midagi annud, siis oleks luupainaja weel edasi käinud. Et mees aga midagi ei annud, siis tuli luupainaja wanamoori enese kallale ja wanamoor pidi lehma eest surema.

4.

Kuu neiu.

J. A. Weltmann Pootsist.

Wanal ajal elanud kuri perenaene. Selle juures olnud waene laps tüdrukuks. Perenaene pannud tüdrukut kõige raskemat tööd tegema ega ole talle ööl ega päewal rahu annud.

Ühel laupäewa õhtul kandis tütarlaps sauna wett. Päike oli juba ammugi looja läinud. Taewast waatas kuu heledal paistel waese tütarlapse peale. Kui tütarlaps ülesse kuu poole waatas, oli see ta meelest nii armas, et ta kohe paluma hakas: „Kulla kuuke, päästa mind lahti orjapõlwest ja wõta mind enese juurde ülesse.“ Ta palus ja palus ja hakas wiimaks laulma:

Kuuke, kallis kullakene,
Wõta ju minda omale
Wete toojaks, wiha haudjaks,
Sauna kütjaks, leili heitjaks!

Kuu wõttis neiu palwet kuulda, halastas ta peale ja tõstis ta enese juurde ülesse. Sealt waatab ta kuu walgil ööfil maha oma õdede peale. Tema kuju paistab sealt praegugi, kui kuu selgelt oma walgust näitab.

5.

Haldja laps.

T. Lepp-Wiikmann Haljalaſt.

Mõne hea aja eeſt läinud üks ſia karjane oma ſigadega Koigi mõiſa keſale. Seal näinud karjane künni waos keſa põllu peal ühe wäikeſe lapſe nutwat. Poiſs wõtnud lapſe ſülle ja katſunud waigiſtada, aga ſee kõik pole midagi aidanud.

Poiſs mõtelnud: laps õige tarwis ema kätte wiia. Läinudki ema otſima Kõldu külasſe. Saanud ta aga lapſega küla ligidale heinamaale weeloigu kohta, kadunud laps äkiſti ta käte wahelt ära. Küll otſinud poiſs laſt, aga ei leidnud enam.

Poiſs jäänud ſelle peale haigeks ja olnud kaks nädalit haige. Selle peale olnud ta ihunahk juſt nagu ſoomustega kaetud. Need ſoomuſed jäänud talle ſurmani külge, ilma et kõige wähematki waewa olekſiwad teinud. Alles hiljemini ſaadud aru, et laps, keda poiſs kannud, haldja laps olnud.

6.

Tulihänna tegemine.

M. Liedenberg Wigalaſt.

Ühel mehel olnud korra tulihänd; ſee toonud talle palju wara. Aga ei tea, mis wiimaks olnud, tulihänd kadunud ära ja wiinud kõik toodud wara kaaſa. Mees jäänud üsna waeſeks.

Mees pole aga ſellega rahul olnud. Hakanud uut tulihända tegema. Mees teinud ühte, naene teiſt. Kolm neljapäewa õhtut käinud kumbki riſttee peal tegemas. Mehe käes ſiginenud töö hästi, naeſe käes aga mitte. Mehe tulihännale hakand wiimaks hing ſiſſe tulema. Tulihänd hakand neljakäpakil edaſi ronima.

Naene näinud, hüüdnud: „Oi Jeeſuke, ſünnib nagu waſikas!“

Tont kohe naeſe kraeſſe kinni, tahtnud naeſe ära kägistada. Suure waewaga ſaanud mees naeſe lahti peasta.

„Anna mulle tööd!“ kiſendand tulihänd.

Mees kohe wasta: „Mine, wea mulle kott raha täis!“

Tulihänd läinud raha tooma, mees aga roninud rutuga tua urka. Pannud sinna tulihänna jaoks suure koti, aga lõigand kelm ise enne koti põhja alt ära. Tulihänd wedand ja wedand, nii et hambad irewil, tee, mis aga tahad, kott täis ei saa. Mees kartnud wiimaks, et tulihänd pettuseft aru saab jo lasknud sellepäraft tulihända muud tööd hakata tegema.

Muud korteri pole tulihännal olnud kui laudi. Sinna wiinud perenaene talle süüa. Tulihänna maiuse roog olnud jahupudru, kuhu wõid silmaks peale pandud.

Perenaene keetnud tihti nisu jahu pudru, sulaseleaga annud aganaft pudru. Sulane saanud seft aru. Perenaene wiinud nisu jahupuru tulihännale laudile. Tulihända pole kõu olnud. Sulane läinud laudile järele, söönud nisujahu pudru ära ja pannud ona aganase pudru asemele. Jäänud ise kuuhma, mis tulihänd tagasi tulles ütleb.

Tulihänd tulnud, söönud, söönud, sülitanud: „Ei ole oma!“ Wihastanud hirmsasti pttuse üle. Arwanud perenaese süüdlase olwat. Läinud, kutsunud teise tulihänna appi naist nuhtlema.

„Laneme maja põlema!“ hüüdnud esimene ulihänd.

Teine aga wasta: „Kuhu me siis ise läheme, kui maja ära põleb?"

Teine wasta: „Näe, seal õue peal on suur ratta rumm; pueme sinna sisse, seal on hea küll!"

Süüdanudki maja põlema ja pugenud ise ratta rummu sisse warjule.

Sulane aga kuulnud nende juttu. Teinud sedamaid kaks puust prunti ja löönud nendega ratta rummu augud kinni. Tõmmand siis ratta rummu sülesse ja sups! tulesse.

Peremees karjuma: „Mis sa ted, mis sa teed? Miks sa ratta rummu tulesse wiskad!"

Sulane wasta: „Kui põleb, põlegu köik! Mis sest rummustki üksi enan saab!"

Kohe käinud suur pauk. Tue tukid lennand siia ja sinna. Tulihändadst tõusnud ainult sinine suits ülesse. Otsas olnudki wennikesed!

Peremees jäänud sest saadik niisama waeseks nagu enne olnud.

7.

Peremees ja tont.

J. Weltmann Pootsist.

Korra olnud ühel peremehel punane tont, kes kõiksugu pudipadi kraami kokku wedanud, nii et peremehel üheſtki asjaſt puuduſt ei olnud. Ühel päewal olnud peremees murest ja ütelnud sulaſele: „Täna ööse mine rehale suure sarja alla. Seal näed sa, et Ria poolt hall tont tuleb ja punasega riidu läheb. Kui aga hall punaseſt üle juhtib saama, siis mine sina appi!“

Öö jõudis kätte. Sulane kükitas suure sarja all ja ootas tontide riidlemist. Süda öö ajal tulnudki hall tont platsi. Punane jooksnud sedamaid halli kallale. Küll löhkunud üste teist, aga wõit jäänud wiimaks ometi punasele.

Teisl hommikul küsinud peremees hirmunud räoga sulaselt lugu järele. Sulane seletanud mis sündinud. Peremees läinud jälle rõõnsaks, et waranduse wedaja elusse jäänud.

8.

Mees ja tondid.

J. Weltmann Pootfist.

Ennewanasti käinud tondid tihti ühe mehe käest tööd küsimas. Mees tüdinenud nendega wiimaks üsna ära. Ühel päewal tulnud tondid jälle mehe juurde tööd nõudma. Mees arwanud ja arwanud, mida neile tööks anda. Ütelnud wiimaks: „Tehke mulle ilus suur maja!“

Sõna pealt olnud tondid töös ja natukese aja pärast olnud tore, uus maja walmis. Mees asunud uude majasse elama. Seal ei puudunud midagi, waid kõiki oli saada.

Teisel päewal tulnud tondid jälle tööd küsima. Mees mõtelnud jälle, mis neile tööks anda. Ütelnud wiimaks: „Noh, kui tööd tahate, siis tehke mulle ilus whuaed!“

Kõik sündis nii nagu mees sowis.

Kolmandamal päewal tulnud öötahtjad jälle platsi. Mees mõtelnud, kuas neist lahti saada. Ütelnud wiimaks: „Head sõbrad, tehke mulle liiwast tuutisid!“

Kohe hakanud tondid ametisse keeruta-

nud ja keerutanud liiwa. Küll pannud sawi, küll wett hulka, aga tuutisid pole nad kudagi wiisi saanud. Tööd tehes hakanud neil pead otsas higistama. Wiimaks saanud neil südamed täis, läinud mehe juurde, ütelnud, et nad selle tööga toime ei saa, ja kadunud siis nagu tina tuhka.

Sest päewast saadik ei tulnud tondid enam meest waewama ja mees elas nagu kuningas önnelikult oma uues majas. Kui ta surnud ei ole, siis küsige ta käest, kudas tontide lugu just olnud.

9.

Tulihännaks käijad.

J. Sein Tarwastust.

Korra jäänud waene sant ühte talusse öömajale. Öse kuulnud sant kobistamist, härganud ülesse ja näinud, et kõik majarahwas üksteise järele taha nurka läinud, seal halli kiwi nuusutanud ja siis tuhknai! laest wälja lennanud.

Kui kõik ära kadunud, tõusnud sant maast ülesse, sidunud ennast jalgu pidi taari astja külge kinni ja läinud ka kiwi nuusutama. Oh sa pala silk! Nii pea kui sant nuusutanud, lennanud ta taari astjaga tükkis laest wälja ja otse kohe teise talu aita teistele järele.

Teised ajanud parajasti kotte wilja täis, kui sant taari astjaga mürinal, kolinal järele tulnud. Üks seal olija ütelnud: „Tasa, tasa, suure tasi mees! Sa wiid korraga palju ära ja jätad jälle maha, kust kinni ei saa!“

Need talurahwas olnud tulihännaks käijad ja wedanud nõia kiwi abil teiste aitadest wilja kokku.

10.

Kolm nõida.

J. A. Weltmann Pootsist.

Korra kiidelnud kolm nõida igaüks oma tarkust. Üks ütelnud: „Mina võtan silma peast ja panen kolme päewa pärast jälle sisse!“ — Teine kiitnud: „Mina võtan südame seest wälja ja panen kolme päewa pärast jälle sisse!“ — Kolmas hoobelnud: „Mina võtan käe otsast ära ja panen kolme päewa pärast jälle otsa!“

Nii kiidelnud nõiad ja teinudgi nii. Annud siis üks oma silma, teine südame, kolmas käe ustawa mehe kätte hoida. Ise aga läinud koju, üks ilma silmata, teine ilma südameta, kolmas ilma käeta.

Mees pole aga hoolega järele waadanud. Koer pääsnud kallale ja söönud silma, südame ja käe ära. Nüüd olnud mees kimpus. Mis teha? Wiimaks leidnud nõuu. Tapnud kassi, võtnud silma, tapnud sia, võtnud südame. Kust aga kätt võtta? Õnneks rippunud mõisa wõlla sambas ühe mehe keha. Sellel lõiganud käe otsast ära ja toonud koju.

Kolme päewa päraſt tulnud nõiad oma keha jagude järele. Mees annud ühele ſilma, teiſele ſüdame, kolmandale käe kätte. Nõiad ei ſaanud wahetuſeſt kõige wähematki aru. Seſt ſaadik könnib üks nõid kaſſi ſilmaga, teine ſia ſüdamega, kolmas wõera käega.

11.

Kirikuherra ja köster.

H. Maasen Palamuselt.

Ühel kirikuherral oli wiisiks pühapäewal peale kirikut jahi peale minna. Üksi ei tahtnud ta jahil käia, sellepärast pidi köster tahes ehk tahtmata kaasas käima.

Korra tahtis köster alalise kaasaskäimise pärast õpetajale wingerpussi mängida ja eksitas õpetaja paksu metsa ära. Öhtu jõudis kätte. Õpetajal leiba ühes ei olnud, nälg kippus kallale ja metsast wälja nad ei saanud.

„Mine puu otsa ja waata, ehk näed mõne maja!" ütles kirikuherra köstrile.

Köster ronis suure kuuse otsa, wõttis leiwa taskust wälja ja hakas sööma. Köster, näe, oli selle tarwis kodu taskud leiba täis toppinud.

Kirikuherra kuulis köstri puu otsas söömat. „Mis sa sööd seal?" päris ta alt. „Kas näed mõnda maja?"

„Näen küll ühe talumaja! Söön siin näljaga kuuse käbisid!" kostis köster ülewelt.

„Eks wiska mulle ka mõni alla. Kui sina neid wõid süüa, eks nad pia siis mull ka edasi minema!"

Köster wiskas õpetajale hulga käbisid kuuse otsast maha, ise aga sõi ülewel leiba ja liha. Kui kõht täis oli, ronis ta kuuse otsast maha ja hakas ees sinna poole minema, kus ta selle talumaja teadis olewat.

Saiwad pea sinna, palusiwad süüa ja öömaja. Mõlemaid lubati lahkesti. Kui perenaine süüa walmistas, ütles köster õpetajale: „Ärge kohe esimese palwe peale sööma minge, see ei ole ilus. Laske ennast mitu korda paluda, seda armastab talurahwas!"

Perenaesele ütles aga köster salaja: „Meie õpetaja on äkiline mees ja ei taha, et teda palwetega palju waewatakse. Kui teda sööma kutsute, siis nimetage ainus kord. On tall nälg, küll ta siis isegi tuleb. Aga ärge teda rohkem paluge!"

Perenaene kandis söögi lauale ja palus õpetajat ja köstrit sööma. Õpetaja tegi, nagu ei kuuleks ta esimest kutset ja jäi teist ootama. Teist aga ei tulnud enam. Köster läks kohe, sõi kõhu õieti täis ja heitis puhkama.

Söök wiidi laua pealt ära. Ükski ei teinud õpetajaga enam tegemist ega pakkunud temale rooga. Õpetajal ei aidanud muu nõuu kui pidi tühja kõhuga köstri kõrwa puhkama heitma.

Tuled kustutati ära. Pererahwas läks magama. Õpetaja köstrile häda kaebama, et kõht tühi.

Köster kohe wasta: „Tõuske aga ülesse! Ma nägin perenaene segas õhtu leiba. Ma sidusin nööri ühe otsa leiwa astja jala ümber, ja teise otsa minu sängi samba külge, et pimedas eksimist karta ei oleks. Minge nüüd seda nööri mööda, siis saate astja juurde, sööge seal kõht täis ja tooge mulle ka kaasa, sest paremat ju enam saada ei ole!"

Õpetaja läks nööri mööda astja juurde ja hakas suure isuga sööma. Selle aja sees päästis köster nööri otsa oma sängi samba küljest lahti ja sidus perenaese sängi samba külge.

Kui õpetaja arwas, et küll saanud, hakas ta köstri peale mõtlema. Wõttis kamalud taignast täis ja läks siis nöörist kinni hoides edasi. Oma arwates sammus ta köstri juurde, tõe pärast aga perenaese sängi juurde. Pani koorma sängi ja läks teist tooma. Nii tõi õpetaja mitu korda taignast.

Kui jao käes arwas olewat, küsis õpetaja tasakesi köstri käest, kus käsi wõiks pesta.

„Kobage, laua peal on joogi kann, peske selle sees! Aga pistke mõlemad käed korraga sisse, muidu kuulukse lobinat!“ õpetas köster.

Nii kaua kui õpetaja käsi pesi, tegi köster nööri leiwa astja ja sängi küljest lahti ja peitis ära.

Perenäene nägi und. Tahtis ennast teise külje peale pöörda ja weeres seal juures wedela leiwataigna sisse. „Taewas, mis ma olen teinud!“ hüüdis perenaene ehmatades, kui käed kördi sisse puutusiwad. „Seda pole mull enne iialgi juhtunud! Mis see ometi piaks tähendama!“

Tõusis ruttu ülesse ja läks ennast kotta kasima.

Õpetaja oli selle aja sees suures hädas. Käed mahtusiwad küll hõlpsasti kannu, pesiwad seal korda mööda teine teist puhtaks, aga wälja ei tulnud nad enam mingi wiisi.

Kawal köster teadis jälle head nõuu anda. „Eeskojas on suur puu raiumise pakk. Ega enam muu nõuu ei aita kui minge, lööge kann seda wasta puruks!“

Õpetaja läks kotta ja pidas pimedas perenaest pakuks. Andis perenaesele nii pihta, et kann tõesti katki läks.

Perenaene arwas jälle, et õpetaja meelega teda ta teo päraſt nuhtleb. Hüüdis ehmatades haleda äälega: „Andke andeks, andke andeks! See juhtus mulle eſimeſt korda!“

Nüüd oli kord õpetaja käes ehmatada, et ta perenaeſt pakuks pidanud ja kannu ta kuklaſſe katki peksnud. Ei annud enam köſtrile aega, pani ruttu riidesſe ja katſus, et minema ſai.

Seſt ſaadik ei käinud õpetaja enam iialgi pühapäewal jahil.

12.

Herra ja kutsar.

J. Ploompuu Kuusalust.

Korra elanud üks mõisaherra. See olnud esmalt wäga hea mees. Korraga läinud ta õelaks ja pahaks, nii et temaga enam keegi läbi ei saanud. Iseäranis rohkesti kiusanud ta oma prouad ja kutsari. Kutsari sundinud ta kõige pahemate ilmadega sõitma minema. Kutsar hakanud arwama, kudas herrad jälle heaks teha. Leidnudki nõuu. Proua lubanud kutsarile hulga raha, kui kutsar herra tõesti jälle heaks teeb.

Korra olnud wäga paha ilm. Herra tahtnud jälle sõitma minna. Kutsar muretsenud enesele leiba kaasa ja läinud. Kui nad ju õige hulga maad sõitnud, käskinud herra ümber pöörda ja koju tagasi sõita. Kutsar täitnud käsku, ütelnud aga warsti, et nad ära eksinud ja enam õiget teed ei leia. Sõitnud edasi ja tagasi, sattunud aga weel sügawamasse paksu metsa.

Õhtu tulnud kätte. Lund tuisanud kangesti. Wiimaks jõudnud nad ühe heina kuhja juurde. Kutsaril olnud kõht tühi niisama nagu herralgi. Kutsar roninud kuhja otsa ja ütelnud herrale, ta tahta järele waadata, kas kusagilt tuld ei paista. Kuhja otsas hakanud kutsar aga kaasa wõetud leiba sööma.

Herra kuulnud kutsari söömise. Kohe küsima: „Mis sa seal sööd?"

Kutsar wasta: „Mis muud kui heinu!"

„Anna mulla ka!" küsinud herra.

Kutsar wõtnud süle täie heinu, wisanud alla, üteldes: „Säh söö, kui tahad!"

Herra wõtnud, maitsenud. Wäänanud pead: „Ei maitse sugugi!"

Kutsar söönud ülewel kõhu täis ja tulnud siis alla. Ei aidanud meestel muud nõuu kui pidanud sinna öömajale jääma.

Teisel päewal tuisanud niisamuti. Ei leitud kuskilt teed ega jälge, mis metsast wälja oleks wiinud. Mehed ja hobune rännanud päewa otsa metsas, kuni jälle öö peale tulnud. Kutsar roninud puu otsa waatama, kas kuskilt tuld ei paista. Seal wõtnud ta leiwa tüki taskust ja hakanud sööma. Herra kuulnud, kohe küsima: „Mis sa seal sööd?

Kutsar wasta: „Mis muud kui kuuse kasusid!"

Herra kohe paluma: „Anna mulle ka, minu köht on wäga tühi!"

Kutsar murdnud kuuse ladwa katki, wisanud maha ja ütelnud: „Säh söö, kui tahad!"

Herra maitsenud, maitsenud, sülitanud aga õhates suust wälja.

Seks ööks jäänud mõlemad jällegi metsa.

Kolmandamal päewal tuisanud weelgi. Siiski olnud nad nii õnnelikud, et õhtuks ühte oma walla kaugemasse talusse jõudnud. Hobune ja herra olnud näljast üsna nõrkemas. Nad jäänud sinna talusse ööseks, sest mõis olnud kaugel. Teed olnud tuisanud ja pealegi kartnud nad pimedas uuesti äraeksimist.

Õhtu anti kutsarile süüa, aga herra jäeti ilma. Talurahwas ütlesiwad, et neil mingisugust sakste rooga ei olla.

Pärast söömist läksiwad köik magama. Herrale ja kutsarile tehti põrmandule asemed. Herrale ei tulnud tühja köhuga sugugi und silma. Peres oli õhtu odra jahu kõrti keedetud. Kui köik magasiwad, tõusis herra üles, läks kutsari juurde ja küsis: „Kus

kördi pada piaks olema? Minu kõht on hirmus tühi!"

— Kutsar kostis: „Waata ja katsu käsi kaudu, lõuka ees nurgas, aga tasa!"

Herra läks ja leidis warsti paja. Aga ei ole kulpi ega lusikat. Herra uuesti kutsari juurde tagasi lusikat nõudma.

Kutsar wasta: „Kust ma sulle nüüd pimedas lusika wõi kulbi wõtan! Pealegi ei wõi ma kusagile otsima minna, sest selle läbi härkaksiwad pererahwas ülesse. Katsu aga, kudas käpuga kätte saad!"

Et enam muud nõuu ei olnud, sõi herra pajast seni käpuga kuni isu täis sai. Siis tuli jälle kutsari juurde ja küsis: „Kudas teen nüüd käed puhtaks, et pererahwas sest aru ei saaks?"

Kutsar wasta õpetama: „Mine tasahiljukesi kambrisse. Seal on pahemal pool ukse kõrwas üks narts Sellega kuiwata käed ära!"

Pahemal pool ukse kõrwas maganud aga peremees ja perenaene. Nüüd tuli herra ja hakas perenaese särgi külge käsi kuiwatama. Seda kuulis peremees ja liigutas ennast. Herra jookstis kohkudes tuppa kutsari juurde tagasi. Seal kuulsiwad mõlemad, kudas peremees perenaesega kõneles.

„Mis see on? Sinu särk on üsna märg! Mis sa oled teinud?" küsis peremees perenaese käest.

Perenaene wasta paluma: „Kulla mees, ma pole midagi teinud, küll ma lähen kohe ja puhastan ennast ära!"

Herra käed jäiwad aga puhastamata. Kui peremees ja perenaene kambris waikisiwad, küsis ta kutsari käest uuesti nõuu, kudas käsi puhtaks saaks.

Kutsar uuesti õpetama: „Mine, kasta käed lee nurka wee ämbrisse!"

Herra läks ja kastis. Lee nurgas ei olnud aga wee ämbrit, waid tõrwa pütt. Herra tuli warsti tagasi ja kaebas, et käed weel mustemaks saanud.

Kutsar uuesti õpetama: „Mine õue, waata ukse ees on walge sammas, löö sinna wasta, siis saawad käed puhtaks!"

Herra läks ja löi. Sammas ei olnud aga midagi muud kui perenaene, kes wahe ajal õue läinud. Nii pea kui herra löi, hakas sammas kisendama ja paluma: „Kulla mees, anna andeks! See oli minul esimene kord. Ei ma seda enam ialgi tee! Pealegi ei olnud mu kõht üsna terwe!"

Herra jooksis kohkudes tuppa tagasi ja ei julgenud enam kusagile minna käsi puhas-

tama. Dotas ſuure hirmuga homiku tule-kut. Siis aga oli ka ta uhkus ja kangus kadunud.

Läks pererahwa juurde ja palus oma tegu andeks. Hea meelega andis pererahwas kõik andeks.

Homiku oli ilm hea. Nüüd wõis herra kutſariga koju ſõita. Koju jõudes jättis herra kõik oma kiuſaka wiiſi maha, jäi elu otſani kõigi inimeste wasta heaks ja lahkeks ega kiuſanud ka enam prouat ega kutſari. Kutſar ſai proua käeſt ſada rupla herra parandamiſe eeſt waewapalgaks.

13.

Kudas kirikuherra jalad alla sai.

P. Südda Saaremaalt.

Korra oli ühe wäikse kiriku peal lühikese jalgadega ja paksu kehaga õpetaja. Muidu talitas ta oma ametit üsna auusasti, aga käima oli ta wähe laisk. Kuhu iganes waja oli minna, sinna pidi kellamees teda kandma. Kellamees wiis seljas õpetaja tuast käärkambrisse, sealt räästooli, räästoolist maha altari ette ja ülepea igasse kohta.

Ühel õhtul läinud kaks warganägu kirikuaeda leent keetma. Nad warastanud enestele just wärskeid kapsaid ja liha. Kodupaika pole neil olnud. Arwanud leeme keetmiseks kirikuaia kõige parema paiga olewat. Korjanud hulga wanu kuiwe rista kokku, murdnud katki ja teinud suure tule ülesse.

Kirikumees kuulnud aga seda kärinat. Jooksnud ruttu õpetaja juurde seda teada andma. „Kulla õpetaja, olge head, tulge appi! Wana õelus on kirikuaias, närib koolja kontisid! Hambad ragisewad tal aga

ſuus! Tulge, tehke talle natuke kõbinat taha, et minema hakab. Küll ta niiſuguſt meeſt ikka kardab, nagu te olete."

Õpetaja kohkub niiſuguſt juttu kuuldes hirmus ära. Ei julge mees minna. Ei tohi aga kellamehele ka öelda, et ſüda kartuſt täis. Hakab ennaſt wabandama: „Tulekſin hea meelega, armas mees, aga ei wõi käia!"

Kellamees wastab: „Pole wiga. Küll mina wõtan ſelga!"

Nüüd ei aita enam wastaſeismine. Õpetaja paneb kirikukuue ſelga, kirikumütſi pähä, kellamees wõtab ſelga ja lähewad.

Waras luuſis ſurnuhaudade wahel. Korraga näeb kellamehe tulewat, õpetaja ſeljas. Õpetaja hakab juſt „Paater nostert" lugema. Waras kuuleb, hüüab wasta: „Waata raswane? Wäga hea, kui raswane! Too aga ſiia, ſee on hea, kui ta raswane on!"

Seda hüüdis waras õpetajale wasta.

Karkäuh õpetaja mehe ſeljaſt maha ja tuhat nelja koju poole plagama. Wäſind kandja lõõtſutades taga järel. Waras kõige taga, hüüab ühte lugu: „Wäga hea, et raswane! Ole kärme, wõta kinni! Wõta kinni!"

Warga hüüdmine tegi kirikupapi jalad weel tuliſemaks. Ei waadanud enne tagaſi kui tuppa ſai. Seſt ſaadik pole kellamehel enam ialgi tarwis olnud õpetajat ſeljas kanda. Laiskuſe tõbi olnud nagu käega ära pühitud.

14.

Kirikuherra taewa teekond.

E. Kitzberg Karkfist.

Korra ronis teopoiss kuuse otsa. Ta paks herra nägi seda ja hakas kohe karjuma: „Mis sa seal ülewal puu otsas teed? Ruttu maha! Hobused ette ja tööle, ruttu, ruttu!“

„Kuulan, armuline halastaja herrakene, kudas inglid taewas laulawad!“ wastas poiss, kes nüüd naha täie ära teeninud oli.

„Mis lori see on?“ käratses herra oma pikse äälega. „Mis inglid seal on? Inglid pole seal ega muialgi olemas.“

„Pai, armuline herrakene! Kui te arwate, et teie kõige alandlikum alam ori on julgenud teie wasta walet rääkida, siis palun teid ise waewaks wõtta ja kuuse otsa ronida, külap siis herra ise oma kõrwaga kuuleb.“

„Tule maha, sa närukael!“ käratas herra uueste.

Kui poiss nägi, et enam midagi ei wõinud parata, tuli ta herra käsu peale maha. Herra hakas nüüd teda tuuseldama.

„Pai herra, enne kui te mind selle eest pekſate, palun teid waewaks wõtta, puu otſa ronida ja oma kõrwadega kuulata, külap ſiis näete, et mull õigus on."

Herra, kes mitte uskumata ega halastamata ſüdamega ei olnud, tahtis nüüd asja põhjani läbi katſuda.

„Säh poiſs! hoia mu hobune kinni!" ütles ta ja hakas kuuſe otſa ronima.

„Ei, ei, auuline herra!" palus poiſs. „Teie kuub ſaab oksteſt lõhki kistud, pükſid ära rikutud, pealegi ei wõi teie oma läikiwa ſaabastega ülesſe ronida, — need on ju libedad."

Herra tundis ſeda tõe olewat. Ajas kuue ſeljaſt, pükſid jalaſt maha, kiskus ſaapad jalaſt ära, pani kuuſe alla ja hakas puhkides ja ähkides ülesſe ronima. Kui ta ju pooleſt kuuſe okſade ſiſſe oli jõudnud ja midagi enam alla näha ei wõinud, wiskas poiſs oma teomehe riided uſinasti ümbert ära; herra pükſid ja ſaapad jalga ja kuub ſelga.

„Ikka kõrgemale, kõrgemale!" hüüdis poiſs maaſt, kargas ſiis kohe hobuſe ſelga ja oli ju metſa wahele kadunud.

Kui herra hobuſe kabja plaginat kuulis ja nägi, mis oli ſündinud, tuliwad ſellſamal ſilmapilgul ka lauljad inglid, kes muud ei

olnud kui suur mesilase pere, kes kuuse otsa heitnud. Tuhandate wiisil segisiwad nad oma joru ja lauluga herra ümber. „Oh põrgu! ja põrgu walu!“ kisendas herra suure äälega. Ronis alla ja jookſis hirmsa waluga ja hädaga ligidal olewasse wõsastikku ja nühkis ennast wastu põesastikku.

Kui herra hirmsa waluga tööga walmis saanud, oli ta weel jämedamaks paisunud kui enne. Rammetu, häbi ja walu päraſt, langes ta kohale maha ja wingerdas kui wäeti usſikene, walu ja õhtuse jaheda õhu käes, kuni enam kusagil ühte inimeſt ei kuulnud liikuwat. Nüüd waſt julges ta kodu poole kömpida, kus ta tuapoisſi käskis enesele teiſi riideid tuua. Ütles ennaſt röövlite kätte ſattunud olewat, kes tema riided, saapad ja hobuse ära riisunud ja teda pealegi peksnud, nii et nüüd paistetanud kui paku ots olla. Selle peale ſai haige herra woodisse kantud.

Teiſel päewal laskis herra õpetaja kutſuda, et tema suuſt wiimaſes walus weel wõiks mõne troosti ja jahutamise sõna kuulda.

„Kuſt haigus hakas?“ küſis õpetaja.

„Ütlekſin küll,“ sõnas herra, „kui teie aga suud jõuakſite pidada.“

„Küll, küll! olen wait kui haud. Salaja asju ei tohi mina oma wande järele kellegile rääkida."

„Sooh!" sõnas herra. „Hilja aja eest alles kuulsin, te olla ühe salaasja wälja lobisenud. Kus jäi teie wanne?"

„Tõsi! Seda tegin ma nimelt järgmistel põhjustel," sõnas õpetaja. „Esiteks, et see mees mu wihamees, ja teiseks, et ta talupoeg oli, kelle kohta wandepidamine maksew ei ole!"

Herra tundis neid põhjusi wäga õigeds olewat ja jutustas lugu otsast otsani õpetajale.

„Talupoja poiss, wõrukael pettis mõisa herra ära! Ah! ah! ah!" naeris õpetaja suure äälega ja tegi minekit.

Teisel päewal oliwad köik kohad seda kära täis: teopoiss on herra ülelõõnud, tema riided ja hobuse ära warastanud. Õpetaja olla seda igal pool rääkinud ja eks see ole ikka sula tõsi, mis õpetaja räägib. Ah! ah! ah!" —

Herra terwis paranes päew päewalt. Ikka uuesti tungis jutt ta kõrwu, et õpetaja köik ta salaja asja wälja lobisenud. Ta ootis nüüd parajat silmapilku, mill ta talle köik kuhjaga kätte wõiks maksta.

Kord juhtus hobuse waras herrale teel wasta tulema. Kui wälk pööris waras ümber ja tahtis plagama pista; kuid herra käsi hoidis teda tugewasti kinni.

„Seisa paigal!“ sõnas herra naeratades. Poiss rabelema ja kisendama.

„Ära karda!“ sõnas herra. „Sina arwad, et ma sinu käest oma riideid ja hobust nõuan. — Ei, tule pisut kõrwale!

„Ära karda! hobust ega riideid ei nõua ma su käest tagasi, üht aga ma nõuan. Kas sa wõiksid õpetaja ka nii ära petta, kui mind petsid?“

„Küll!“ — wastas poiss. „Tema on ju palju rumalam kui te olete, auus herra! Kuid ma olen liig waene, palja peoga ei saa teie soowi täita.“

„Mis sull siis tarwis on?“ küsis herra.

„Raha!“ poiss wasta.

„Kui palju?“

„Paar sada rupla!“

„Säh,“ ütles herra talle raha kätte andes. „Kui oma tüki ilusasti läbi teed, tahan sulle weel pealegi maksta;“ ja läks oma teed.

Laupäew peale lõunat oli poiss jõe ääres ja püüdis kaks sada wähki; ostis poest waha küünlaid ja pani igale wähile küünla püsti selga.

Kui kellamees torni läks laupäewa õhtu pühapäewa sisse helistama, läks poiss seni usinasti kirikusse, süütas iga küünla põlema, pani ühe wähi sinna, teise tänna, kes nüüd kui hiilgawad waimud üks teisest läbi liikusiwad. Ise läks altari ette, walged riided seljas, suur raamat käes, mille seest ta arusaamata keelel luges, mida ükski ilmas ei mõistnud! Warsti tuli nüüd kellamees tornist alla. Kudas kohkus ta, kui ta neid läikiwaid waimusid kiriku põrandal ja walged meest altari ees lugemas nägi! Hing rindus kinni, ähkides ja lõõtsutades jookšis ta õpetaja maja juure, mis kirikust kaugel ei olnud.

„Tulge õpetaja!“ — hüüdis ta. „Waadake, mis kirikus on! Imeline taewalik walgus ja walges riides ingel altari ees!“

Kiiresti läks õpetaja käärkambri ukse peale seda imenähtust waatama, kus ta aga niisama ära ehmatas kui kellamees, kes enam sell õhtul tuast ei julgenud wälja astuda. Peaaegu oleks ka nüüd õpetaja putked mängima pannud, kui mitte ingli suust neid armsaid sõnu ei oleks kuulnud: „Tule ligemale, ja pühamees!“

Wärisedes astus õpetaja ligemale ja kuulas, kui ingel altari ees sõnus.

„Kaks meest on maailma algusest saadik hinnega taewasse saanud, need olnwad Enuk ja Eelijas. — Enuki wiisime lendes läbi tuule, aga Eelija wiisime tulise wankriga. — Täna on see õnnis tund jõudnud, kus meie tolmandama peame hingega ülesse wiima, ei mitte tuulega, ei wankriga, waid walge kotiga, ja see, keda täna wiiakse, piab see truu sulane olema, kes siin kirikus oma hingekarjase ametit on ausasti pidanud. Sellepärast küsin ma: „Kas oled sina see mees? Ja kas sa tahad nüüd walmis olla ja tulla?"

„Jah!" kostis õpetaja, „aga ma palun: wõta mu noor proua ka minuga ühes ligi!"

„Ei, tee aga ruttu, et sa siia tuled, kui sull tahtmine on, seal ei ole enam prouat tarwis."

Haleda meelega, ilma proua teadmata lahkus nüüd õpetaja siit ilmast ja astus altari ette, walge mehe juurde, kes ütles: „Kas oled walmis? waata kirik läheb ju pimedaks, sest see õnnis tund läheb mööda."

„Jah! sündigu sinu hea tahtmine," ütles õpetaja.

Selle peale toppis walgemees teda kotti, sidus suu kinni ja kõik oli nüüd kui kott pime. Teise kotikese sees olnwad kõik õpe-

taja kuld- ja hõbeasjad, mis ta salaja ilma proua teadmata oli lasknud ära tuua. Nüüd algas teekond. Kui nad tüki maad ööse pimedas olnud ära käinud, hakas poiss wäsima, nii et kannetawa pea maha puutus ja maad mööda jookstes haiget sai.

„Ai! ai!“ kisendas õpetaja koks.

„Pole wiga! sina oled ju ise seda küll teistele kuulutanud, et taewa saamise päraſt piab palju kannatama; aga miks sa nüüd sugugi ei taha kannatada?“

Jälle läksiwad nad natukese maad edasi, kuſt tee kirikuwöörmündri õuue pööris. Seal läks pea jälle wärawa posti külge. „Ai! ai! ai!“ kuuldi jällegi oigamise äält.

„Pole wiga! Kannata, kannata! saame warsti pärale. Weel üks wiimne redeli pulk üles ronida!“ ütles poiss hirwitades.

Selle peale wedas poiss õpetaja üle wöörmündri lauda ukse paku, mis kaunis kõrge oli ja kuſt ta raskesti alla kukkus.

„Ai! ai! ai!“ kisendas õpetaja suure äälega: „Nüüd ei wõi enam kannatada!“

„Pole enam kannatuſt tarwis!“ ütles poiss. „Kõik on nüüd ju lõpetatud!“ „Hinga aga rahuga, kunni homme mõni tuleb, sind lahti peastab, et sa wälja wõid minna ja taewaſt näha, nii kui sa oled himustanud.“

Seega jättis poiss õpetaja kotiga harjaslindude pesasse, wõttis kuld- ja hõbeasjad, läk ööse mõisaherra juurde ja jutustas talle kõik, mis sündinud.

Herra tahtis ennast lõhki naerda, andis poisile weel 300 rupla ja ütles: „Räägi igal pool seda, mis sündinud."

„Julge lauda juurde!" hüüdis tüdruk pühapäeva homikul kambri astudes, kui pererahwas ju ammugi kõik kirikusse oliwad läinud. — „Waadake, mis imeloom seal kotis piaks olema, harjaslinnud nurisewad ja nirisewad seal ümber; aga ta ise rabeleb wäga kangesti wasta!"

Kui wõörmünder ilma jutluse kuulmata, ühes muu rahwaga kodu tuli ja lauda juurde läks, mõistis ta kohe, mis sündinud; peastis koti suu lahti ja laskis õpetaja wälja, kes siis temale seletas, et see mitte hea ei ole, kui seda lugu wälja räägitakse. Wõörmünder pidas küll oma suu, aga kes jõudis poisi ja herra suud sulguda.

15.

Õpetatud waras.

P. Südda Saaremaalt.

Ühel isal olnud kolm poega. Üks õppinud kingisepaks, teine rätsepaks, kolmas, Hans, aga kuntsimeheks. Kui aretid kätte saanud, tulnud kõik kolmekesi jälle isa juurde tagasi. Isa arwanud, et kingisepp- ja rätsepp poeg wäga hästi leiwa saawad, Hans-poeg oma kuntsidega aga nälga jääb.

Hans-poeg aga ütelnud: „Kannata natuke, isakene, küll sa näed, et mu käsi weel paremini käima hakab kui wendade käsi käib.“

Herra saanud warsti kuulda, et Hans kuntsimeheks õppinud. Laskнud Hansu mõisa tulla ja küsinud: „Kas see tõsi on, et sa kõik kuntsid oskad?“

Hans kohe wasta: „Oskan!“

Herra wasta: „No kui sa kõik kuntsid oskad, siis näita seda mulle. Warasta minu hõbeasjad laua pealt ära, kui me just söömas oleme. Läheb see sull korda, saad koti täie kulda!“

Hans kaubaga rahul. Läheb koju, piab nõuu, kudas herra tahtmist täita.

Mõne päewa pärast paneb Hans enesele naese riided selga, wõtab tõrwa püti kätte ja läheb mõisa. Astub esiti kööki sisse kerjama. Saab köögist kanika leiba. Köögis kuuleb, et sakšad warsti sööma lähewad. Hans wulks õue. Oli enne karjaaias kitse näinud; nüüd kohe kitse juurde. Söödab leiwa kanika kitse kätte ja meelitab kitse õue peale. Õue peal tõrwab kitse ära ja süütab pimedas põlema. Ise jookseb kõrwale.

Kits kohe kisendama: „Ai, ai! kibe, kibe! Ai, ai, ai! kibe, kibe, kibe! Ai, ai! walus, walus, walus!“

Sakšad kuulewad, kargawad söögilauast püsti, jookšewad õue imet waatama. Pere taga järele. Ukšed jäiwad suure rutuga kõik lahti.

Hansul pole muud kui läheb tuppa, koristab hõbeasjad laua pealt kotti ja siis — oma teed. Herra tuleb natukese aja pärast tuppa, — ei hõbeasju enam kusagil. Teadis küll, kuhu need jäänud. Saatis teisel hommikul Hansu järele ja makšis talle koti täie kulda wälja.

„Kuule, Hans," ütles herra, „see temp on sull küll korda läinud. Aga seda ma ei usu, et su käes teine töö niisama korda läheb. Ma annaksin sulle weel koti kulda, kui sa mu kaks õue-koera ära warastaksid."

Hans wastas: „Ärge kartke, küll ma teie tahtmist täidan!"

Mõne päewa pärast läks Hans ööse jälle mõisa, kaks suurt kotti kaasas. Kutsikas jooksis taga järel. Hans läks talli, tegi talli ukse lahti ja pani kotid ukse suhu ette. Siis wilistas ise. Hansu kutsikas kohe haukuma. Mõisa koerad sedamaid urisema ja sinna poole jooksma, kust haukumist kuulsiwad. Jooksiwad tuhat nelja talli, ei näinud aga pimedas, et kotid ees oliwad. Jooksiwad mõlemad kotti. Hans karkõps! koti suu eest kinni. Käes oliwadki koerad. Hans wedas koerad kotiga koju, wiskas sialauta, pulk uksele ette.

Homiku otsiwad mõisa rahwas koeri taga; ei koeri kusagil. Ei saa aru, kuhu koerad korraga jäänud. Räägiwad lugu herrale. Herral kohe aru käes, mis wiga koertel. Saatis kutsari Hansu ja koerte järele.

Kutsar räägib Hansule loo üles. Hans aga wastas: „Ole hea mees, mine ise, lase koerad laudast lahti. Mina nende ligi ei

julge minna. Wii koerad ise mõisa, küll mina takka järele tulen.

Hans läks mõisa. Hea põli, koti täis kulda jälle teenitud.

Herra ei ole aga weel kaubaga rahule jäänud. Ütelnd Hansule: „Kuule, Hans, kaks korda oled sa küll wõidu saanud, aga kolmandama korra piab wõit minu kätte jääma! Kui sa kolme ööga minu sinihalli täku tallist ära warastad, annan ma sulle weel koti täie kulda. Wõetakse sind aga warguse pealt kinni, piad sina minule koti täie kulda maksma!"

Hans wasta: „Paremat kaupa ju enam ei wõi tahtagi. Küll mina teie tahtmist täidan, auus herra!"

Õhtu pani herra kaks tallipoissi walwama, teise teine poole ukse kõrwa. Kutsari laskis sadulasse pandud hobuse selga minna. Kõigile andis kõwa käsu kätte hästi järele waadata, et hoost ära ei warastada.

Walwajad ei karda warast sugugi. Kust ta kolme mehe käest hobuse ära saab warastada.

Õhtut oli tükk aega mööda läinud, kui korraga wana naene talli uksest sisse tuleb. Poisid kohe naesele wasta: „Herra pole

sellega rahul, kui wõerad inimesed öösels talli tulewad. Pealegi piame waraſt walwama!"

Wõeras wasta: „Läksin mööda, kuulsin juttu, tulin sisse natukese jalgu puhkama. Ajan natukese juttu, lähen jälle edasi. Kulub teilgi aeg kärmemini ära!"

Poistel see üsna meele päraſt. Wõeras naesterahwas hakab juttu puhuma, poisid kuulawad, kõrwad kikis, pealt. Nagu kogemata wõtab wõeras wiinapudeli taskuſt wälja, paneb silmakirjaks esiti suu peale ja pakub siis poistelegi. Kes niisuguſt kalliſt märjukeſt ära wõib põlata. Poisid ajawad tublisti pudelit kaela ega jäta enne järele kui põhi käes. Alles tühja pudeli annawad wõerale tagasi. Wõeras ajab juttu mis sorinal edasi. Korraga hakab aga silmakirjaks haigutama. Haigutus hakab külge. Warsti kipuwad poistelgi haigutuſed peale. Wõera jutt jääb harwemaks. Juba laseb wõeras pea wasta seina wajuda ja tukub. Ja natukese aja päraſt norskawad ka poisid. Wõeras oli, näe, unerohtu wiina sekka pannud.

Nüüd oli Hansul paras aeg. Hans ju see wana naene oligi. Tõstis kutsari kõige sadulaga hobuse seljaſt maha, pani talli latri serwa peale ja wiis siis hobuse

talliſt wälja. Poiſid magaſiwad nagu kotid ega kuulnud midagi. Teine poiſs norskas teine pool ukſe, kutſar aga latri ſerwa peal.

Homiku tuleb herra waatama, mis walwajad teewad. Näeb: kõik kolm magawad. Herra käratſema: „Kus täkk on, te lontruſed? Iſe magate, täkk kadunud! Kus mu täkk, te hooletumad?“

Kutſar härkas wiimaks ſuure waewaga, hõerus ſilmi, ei ſaanud ega ſaanud ſilmi lahti. Arwas ennaſt täku ſeljas istuwat, lõi jalgadega raps! raps! wasta latri laudu. Kukus kolinal kõige ſadulaga latri otſaſt maha.

Herra teadis wäga hästi, kuhu täkk jäänud. Saatis kutſari Hanſu ja täku järele.

Hans tuli. Ei aidand herral midagi, pidi Hanſule koti kulda wälja maksma.

Nüüd oli herra himu täis. Ei annud Hanſule enam mingiſuguſt tööd. Selle aſemel rääkis lugu teiſele herrale. See ei tahtnud ſugugi uskuda, et Hans nii hakaja mees. „Piaks ma niiſuguſt meeſt näha ſaama!“ õhkas wõeras herra.

„Küll ma ta teie juurde ſaadan!“ kostis herra.

Teiſel päewal Hans juba teiſe herra juures.

Teine herra kohe küsima: „Ma olen kuulnud, et sa niisugune mees oled, kes kõik tükid ära teeb. Kas oled ka walmis seda tükki tegema, mis mina käsin?“

Hans wasta: „Miks mitte, auus herra.“

Herra wasta: „Noh kuule siis: Kui sa mu sõrmuse proua sõrmest ja linad woodist täna ööse ära warastad, annan ma sulle koti kulda. Juhtun ma aga sind nägema, siis lasen ma sind püssiga surnuks! Kas oled selle kaubaga rahul?“

Hans wasta: „Miks mitte, auus herra!“

Herra laskis metsawahi enese juurde kutsuda. Metsawaht oli weel osawam kütt kui herra ise. Õhtu jäiwad mõlemad trepi peale Hansu walwama, laetud püssid käes. Hansu naaber oli hiljuti ära surnud. Hans läks, tõi naabri surnukeha rehe alt wälja ja pani surnule oma riided selga. Hans wõttis surnu nõnda õlale, et ta esmalt nagu õige inimene näitas olewat. Ise hoidis ennast aga kummargile. Nõnda astus ta õhtu tähte walgel mõisa õue wärawast sisse. Kütid sihtisiwad Hansu pea pihta. Kaks laengut käisiwad, Hans langes pikali. Aga ei Hans langenudki; oli surnu, see langes Hansu seljast.

Herra röömu päraſt höiskama: „Säh ſulle nüüd ſu kott kulda!“

Herra läks tuppa prouale lugu rääkima, kudas ettewõtmine hästi korda läinud. Proua aga warsti küſima: „Mis ſaab ſurnuga? Ega ta õue peale wõi jääda!

Herra wasta: „Ja jah! Ei wõi küll. Mis ſurnuga teha, ſeda pole mull weel meeldegi tulnud mõtelda. Ma arwan, kõige parem, kui metſawahiga kirikuaiale läheme ja ſeal Hanſu ſalaja maha matame. Muidu wõiks aſi üles tulla ja ſiis oleks halw!“

Surnuaiale oli hea werſt maad. Metſawaht upitas ſurnu ſelga ja hakas ſurnuaia poole kõmpima, herra järel. Hans aga waritſes aia nurgas. Kui ſurnuwiijaid kaugel küll juba arwas olewat, läks Hans ukſeſt ſiſſe otſe kohe proua juurde ja ütles: „Ma juhtuſin praegu kogemata herra wasta tulema. Herra kaebas mulle oma õnnetuſt. Tunneb herra mind ju mõnda aega ja teab mind ustawa mehe olewat. Palus mind proua juurde tulla ja proua käeſt laulatuſe ſõrmuſt küſida. Herra olla arg, ei julgeda ilma laulatuſe ſõrmuſeta ſurnuaiale minna. Ka ei tahta herra ſurnut paljalt matta. Sellepäraſt nõuab herra lina. Herra palub aga nii ruttu kui wõimalik ſaata. Muidu

juhtub ehk mõni surnumatjaid nägema ja siis wõiks lugu pahasti minna!"

Et Hans kõik nii karwa pealt kätte seletas, ei olnud proua silmapilkugi kahe wahel. Proua andis laulatuse sõrmuse sõrmest ja lina woodist silmapilk Hansu kätte ja Hansul polnud nüüd paremat tegemist kui lippama panna.

Tüki aja pärast tuli herra alles surnu matmiselt koju. Herra tegi suured silmad, kui kuulis, kudas keegi proua käest laulatuse sõrmust ja lina saamas käinud. Sai aga aru warsti kätte, et wiija keegi muu ei wõinud olla kui Hans ise. Homiku oli herral esimene töö kutsari Hansu juurde saata. Hans tõi laulatuse sõrmuse ja lina tagasi ja sai waewapalgaks jällegi koti täie kulda.

Hans küsima: „Kas teil weel minu jaoks tööd on?"

Herra wasta: „Küll ikka. Ma annan sulle weel koti täie kulda, kui sa hinges inimese ära wõid warastada. Minu poeg on siin ligidal kiriku peal õpetajaks. Kui sa mu poja pühapäewal kõige koguduse silma ees ära warastad kantsli pealt, maksan ma sulle koti kulda. Ei wõi sa aga seda teha, siis piad minule koti kulda maksma!"

Hans wasta: „Hea küll, auus herra. Aga natuke aega läheb selle tarwis.“

Hans ruttas koju ja hakas enesele kõige pealt uusi riideid walmistama. Ostis enesele hulga peenikest walget klants-riiet ja tegi sest enesele pika walge kuue, walged sukad ja walged kingad. Peale selle pani enesele luige tiiwad nii mehiselt õlade peale kinni, et igaüks teda ingliks pidi pidama.

Ühel pühapäewal pidas õpetaja wiimsest päewast jutlust. Korraga astus Hans walges riietes, tiiwad õlal, kirikuuksest sisse, suur walge kott käes. Ise hüüab walju äälega: „Kes taewasse tahab saada, tulgu, mingu selle koti sisse. Maailma ots on käes. Ma wiin teid kõiki taewasse, kui ise aga tahate!“

Igaüks arwaski maailma otsa käes olewat. Üks tungis teise wõidu Hansu kotti. Hansul häda käes: ei ole kõigi jaoks kotis ruumi. Uuesti hüüdma: „Ma olen üelnud, et teid kõiki taewa wiin, kui aga ise tahate. Aga teie karjatse pian ma ometi kõige esmalt wiima!“

Õpetaja kuulis seda kantsli peal. Tuleb rutuga maha, pueb kotti, pea ees, jalad taga. Hans paneb koti suu kinni ja hüüab kolmat puhku: „Kes õndsaks tahab saada ja

minuga täna taewasse saada, pöörgu pea altari poole ja waadaku seni sinna poole, kuni ma hulga inglitega tagasi tulen ja teid kaasa wõtan. Kes aga tagasi waatab ehk mu järele tuleb, jääb wanapagana jaoks."

Kõik, kes kirikus oliwad, pöörsiwad pead altari poole. Hansul nüüd hõlpus asi õpetajat kirikust kotiga wälja wiia.

Õues wedas Hans õpetajat üle kiwide ja kändude, läbi kraawide ja ojade. Sai see waene õpetaja põrutada ja weekest maitseda. Mitu korda hüüdis õpetaja kotist: „Kudas see tee nii mitmesugune on?"

Hans wäljast wasta: „Eks tea, et taewatee ikka kitsas ja kiwine on. Kannata, kannata, pea oleme hädа orust wäljas, juba paistwad taewa wärawad."

Kui Hans õpetajaga mõisa ligidale sai, heitis ta ingli riided seljast ära ja pani igapäewased riided selga. Wiis õpetaja mõisa kanade lauda ukse ette ja riputas kotiga wahtra oksa ülesse. Ise ütlema: „Kõik waew on nüüd möödas. Ju oleme taewa ukse taga. Peetrust pole aga näha. Oota natuke, ma lähen kuulama!"

Hans läks tuppa herra juurde.

Herra kohe küsima: „Mis head kuulda, armas Hans?"

Hans wasta: „Ei muud midagi kui teie poeg palub teid oma jutule!"

Herra küsima: „Kus mu poeg on?"

Hans wasta: „Õues! Ootab teid seal!"

Herra ruttu õue. Waatab, waatab, ei näe poega kusagil. Wiimaks hüüdma: „Õpetajast poeg, kus sa mull oled?"

Õpetaja kotist wasta: „Olen taewa ukse taga!"

Herra waatab taewa poole, aga ei näe kusagil taewa ust ega poega.

Hans appi. Päästab koti suu lahti ja hüüab: „Auus õpetaja, tulge nüüd wälja taewa ilu waatama!"

Õpetaja ronib kotist wälja, aga ei näe taewa ilu, näeb ainult mõisa õuet. Jookſis häbiga ära tuppa.

Herra sülitas ja makſis Hanſule koti kulda wälja. Ei tahtnud Hanſuga enam midagi tegemist teha. Jäi ju wõit alati Hanſule.

Hans oli eneſele juba nõnda palju raha teeninud, et enam tarwiski ei olnud tööd otſima minna. Wõtnud naeſe ja eland palju paremini kui wennad. Mis Hanſuſt wiimaks ſaanud, ei tea ma mitte.

16.

Kutsutud külaline.

J. Leppik Holstrest.

Ennemuiste elanud üks köster, kelle suu olla jahwatanud nagu tatraweski kunagi. Tihti lõpnud tal mõnus jutt ja kõne ära, siis westanud ta tühja. Sagedasti saanud pahanduſtki tema jahwatamiſe päraſt.

Kord läinud matjad köſtriſt mööda ſurnuga, kes elus wäga kuri ja joodik mees olnud. Köster tagant järele: „Mats! kui ſull mõni kord aega on, ſiis tule mind ka tagaſi waatama!“ (Mats olnud ſurnud mehe nimi).

Mõni aeg peale ſeda läinud köster küla pulma, kuſt ta öösel koju ſõitnud.

Kuuwalgel näinud ta eemalt juba, et õue wärawal üks ſuur, walges riides mees ühe jala peal teiſe peale kallutanud. Wiimaks muutnud ta ennaſt neljajalgſeks loomaks ja roomanud kõhu peal köſtri iſandale wasta. Kui ta kaunis lähedal juba olnud ja wankriſſe hüpata tahtnud, käinud köſtril nagu külw kahm üle ihu ja ta hüüdnud: „Jumal, Iſa Pojuke!“ Loom kadunud kui maa alla ära.

Teisel õhtul peale seda heitnud köstri isand kaunis hilja magama. Silmad läinud teisel kinni juba. Keegi tõmmanud tal korraga padja pea alt ära ja löönud sellega matsu ta külle pihta. Magaja kargab woodi ääre peale istukile ja näeb: wana Mats tema ees ja kirub: „Miks sa minu kutsud omale külalisseks, kui sa ei mõista külalist wasta wõtta!“

Köstri isand ei saanud hirmuga sõnagi suust. Kukk laulnud ja Mats kadunud äkisti jälle ära.

17.

Loll Peeter.

M. Luu Kaawereſt.

Ennemuiste elas kuskil maanurgas üks jõukas taluperemees. Temal oli kolm poega. Kaks wanemad oliwad targad, aga kolmas kõige noorem poeg Peeter oli loll. —

Kui Peeter 15 aastaſeks ſai, ſuri tema iſa ära, kuna ema juba ennemalt oli ära ſurnud. Enne ſuremiſt kutſus Peetri iſa oma kolm poega eneſe juurde, ja pidas neile järgmiſe kõne:

„Armſad lapſed! te näete, et ma haige olen ja pian ſurema ja weel teie juures üürikeſeks ajaks olen. Jumal on mind ſiin maailmas kõikipidi õnnistand ja mulle maapealiſt waranduſt õige rohkesti annud. Seda jätan mina kõik teile. Kui ma ära ſurnud olen, ſiis jagage ſee warandus oma keskes iluſasti ära ja ärge riielge. Aga ſina, minu poeg Jaan, wõta Peetri jagu waranduſt oma kätte hoida, kunni ta täieealiſeks ſaab ſeſt ta on noor ja rumal, ja ei mõiſta oma wara hoida!“

Siis õnnistas isa oma poegi ja heitis hinge.

Warsti päraft isa surma wõtsiwad Peetri wennad enestele naesed ja elasiwad wagusat elu oma põldu harides ja karja kaswatades, kuna Peeter nende juures elas ja neid teenis.

Kui Peter täie ealiseks saanud, läks ta wanema wenna Jaani juurde ja ütles: „Armas wend! anna mulle üks lehm minu osast kätte, sest ma tahan lehma turule wiia, ära müüa, linna waadata ja saadud raha eest pükse osta. Nüüd olen ma jo ammugi täie ealine ja mull ei ole pükse, kuna küla rahwas mind sellepäraft pükstata Peetriks sõimab!" Jaan täitis ka kohe Peetri soowi ja andis talle soowitud lehma. Peeter wõttis lehma oheliku pidi järele ja hakkas rõõmust waltsi wilistades linna poole marsima. Kui Peeter mõni hea werst oli edasi marsinud, tuli temale suur mets wasta, kust tee linna läbi läks. Metsas edasi marsides, jõudis ta sinna kohta, kus kaks kõwerat kaske tee ääres kaswasiwad ja tuule käes nagisesiwad. Seal kohal jäi Peeter seisma ja hakas kaskedega kõnelema.

„Mis teie räägite, kas teie tahate minu lehma ära osta?" Selle peale tegiwad kased, nika, nika. „Ah, ah! ma mõistan, teie

tahate minu lehma ära osta, aga teie ütlete enestel mitte raha olewat!“ Kased tegiwad selle peale jälle nika nika: „Noh olgu siis peale, ma müün teile oma lehma ära, ja jätan raha wõlgu, aga aasta pärast olgu mull raha käes!“ ütles Peeter, sidus lehma kase külge kinni ja läks koju.

Kui aasta pärast kaskede käest lehma raha läks ära tooma, ei leidnud ta omaks meelepahaks kaskesid ega ka lehma enam sealt kohalt. Seal, kus enne kased kaswasiwad, oliwad ainult kase kännud. Selle peale hakas Peeter kaskesid kiruma ja sõimama:

„Oh teie lagund raiped, sööte minu lehma nahka ja kui mina raha järele tulen, siis puete ise weel maa sisse! Oot, oot, küll ma teid sealt urkast wälja kisun!“ Nende sõnadega wõttis ta kase juurikast kinni ja tõmbas kase kännu üles. Ja waata imet! Kase kannu asemel oli suur katel, läikiwaid kuld ja hõbe rahasid täis. Kui Peeter seda hulka raha nägi, ütles tema üles tõmbatud kase kännu wasta:

„Eks ma ütelnud ju teile, et küll ma teid sealt urkast wälja kisun. Näete nüüd isegi, et teil minusuguse mehega mängida ei maksa!“ Peeter toppis nüüd kõik augud ja woldid raha täis, mattis üle jäänud raha mullaga

kinni ja siis läks raha koju wiima. Tee peal tuleb Peetrile mõisa herra wasta ja küsib Peetri käest, et kust kohalt ta nüüd tuleb ja kuhu ta läheb?" Peeter rääkis herrale kõik oma loo ära ja ütles ka weel, kus kohal ta leitud raha auk olla. Kodu pani ta ilusasti raha paigale, nii et wennad ei näinud ja läks siis üle jäänud raha ära tooma.

Tee peal tuli temale mõisa herra raha noosiga wasta. Peeter küsis herra käest: „Kas raha weel järele jäi?" Herra tahtis Peetrile ütelda: jäi küll! aga ütles: „läi, läi, tull, lull, lull!" See sündis sellepärast, et herral suu raha täis oli. Kui Peeter herra käest niisugust wastust kuulis, mõtles ta, et herra teda sõimab.

Wõttis siis herra kraest kinni ja ütles: „Kuidas sina tohid mind sõimata, mina juhatan sulle raha augu ja sina sõimad mind weel pealegi! Küll ma sulle näitan, kuidas mehega piad rääkima!" Nende sõnadega lõi ta herra wasta maad ja herra oligi surnud. Siis wõttis Peter herra taskudest rahad ära ja läks kodu. Kodu rääkis ta nüüd ka oma lugu wendadele. Kui wennad seda lugu kuulsiwad, ehmatasiwad nad wäga ära, et mis siis saab, kui see

awalikuks tuleb, et Peeter herra tapja on? Wennad pidasiwad nüüd isekeskis salaja nõuu, nii et Peeter ei teadnud. Läksiwad metsa ja matsiwad mõisa herra surnukeha maha.

Tuliwad siis koju ja tapsiwad ühe wana siku ära nii et Peeter ei näinud, paniwad keldrisse ja ütlesiwad Peetrile: „Meie tõime selle surnukeha metsast ära, keda sa täna metsas maha lõid, ja panime sinna wanasse lagunud keldrisse!“ —

Teisel päewal otsitakse herrad taga, ja tagaotsijad tulewad ka sinna talusse, kus Peeter elas ja küsiwad Peetri käest: „Peeter kas sa oled meie herrad näinud? Eila kadus ju ära!“

Peeter ütles neile: „Ühe raipe lõin mina eile surnuks, ei tea, kas see teie herra oligi! Wennad paniwad teise surnukeha sinna wanasse keldrisse!“

Tagaotsijad ütlesiwad nüüd Peetrile: „Mine, too ta sealt wälja, me waatame, kas see on meie herra surnukeha!“

Peeter läks ka kohe käsku täitma, aga enne kui ta keldrist wälja tuli, küsis ta herra tagaotsijate käest: „Kas teie herral oli ka habe suus?“

Tagaotsijad kostsiwad „jah!“

Peeter küsib edasi: „Kas teie herral oliwad ka sarwed peas?“

Tagaotsijad: „Ei olnud.“

Peeter küsib weel: „Kas teie herral oli ka saba taga? Sellel siin on saba!“

Tagaotsijad: „Ei olnud!“

„Too ta ükskord wälja, meie waatame, mis imekomet see sull seal on?“

Selle peale tõi Peeter tapetud siku koolja wälja. Tagaotsijad nägiwad, et see nende herra koolja ei olnud, ja küsiwad siis Peetri käest: „Kas see oligi see, keda sa eile maha lõid?“

„Seesama jah!“ kostis Peeter.

Tagaotsijad läksiwad oma teed ja asi oli sellega nudi. Pärast seda käis Peeter linna waatamas ja ostis sealt omale püksid. Kui ta püksid jalga pani, sai ta targaks kui muudgi inimesed. Ostis omale talu koha, wõttis naese ja elas wagusat elu, põldu harides ja karja kaswatades, kuni wa Liiwa Hannus, surm, teda wiimaks siit ilmast ära koristas.

18.

Wennad, kes naist ei wõtnud.

M. Luu Kaawerest.

Kord elanud kaks wenda. Wanem olnud rumal, noorem tark. Wanemateſt oli neil koht päranduſeks jäänud. Mõlemad oliwad ju elatanud mehed, aga naiſt ei olnud weel kummagil. Wiimaks wõtnud tark wend ometi nõuuks kosja minna. Ja järgmiſel neljapäewal ſõitnudki tark wend rumala wennaga ſeltſis naabri külaſſe kosja.

Kosjad wõetud wasta. Nüüd alganud kange pulmade wasta walmistamine. Kõige pealt wõtnud wennad õlle tegemiſe käſile. Teiſel päewal hakanud tark wend õlut tegema, ſaatnud aga rumala wenna potisſepa käeſt kaussa tooma.

Rumal wend oſtnud potisſepa käeſt kausſid ja läinud ſiis tuldud teed tagaſi. Tee läinud läbi metſa. Metſas olnud koht, kuſt puuraiujad puid raiunud. Seal näinud ta hulga puukänduſid. Neid nähes mõtelnud rumal wend, et need palja peaga poiſikeſed on ja hakanud nendega rääkima: „Oh te

waeſed poiſikeſed, kudas te ſiin paljaste peadega piate külma käes külmetama. Olekſin mina rikkam mees, ma ostakſin teile kõigile kohe mütſid pähä. Ma olen ometi kehw ja ſellepärast wõin ainult mõnele wäikſemale mütſid pähä panna. Muidu wõikſite waeſed endid liig külmetada ja haigeks jääda!"

Seda üteldes ladunud ta kausſiſid puukändude otſa kuni wiimane kui kauſs otſa ſaanud. Kui kauſid lõpenud, hakanud ta ilma kausſideta koju poole ſammuma.

Kodu tark wend kohe pärima: „Kuhu kauſid jäiwad?" Rumal waletanud targale, et ta jää peal maha kukunud ja kauſid kõik puruks läinud.

Teiſel päewal läinud tark wend potiſepa käeſt kausſa tooma ja rumal wend jäänud koju õlut waati ajama.

„Tühja ka!" ütelnud rumal wend, kui tark wend äraläinud, „kas ma hakkan talle õlut waati ajama! Parem lähen, toon wäljaſt ſiakũna tuppa ja hakan ſõudma.

Rumal wend toonudki ſiakũna tuppa, pannud tua ukſed kõik kinni, lükanud õlle aſtjad ümber ja hakanud õlle peal kũnaga ſõudma.

Nõnda ſõudes kuulnud tũki aja pärast wäljaſt wenna hüüdmiſt: „Tee uks lahti!"

„Oota, laſe ma ſõuan!“ hüüdnud rumal wend wasta. Läinud ja awanud ometi wiimaks ukſe. Kui tark wend ſeda näinud, mis rumal wend teinud, ehmatanud ta nii ära, et kaufid käeſt maha tuhandeks tükiks puruks kukunud.

Kõik olnud nurjas. Tark wend wihastanud, mis hirmus. Arwanud, et kõik naeſewõtmiſeſt tuleb, ſeſt naesterahwad olla kõik nõiad ja nendega ei wõida ühes elada. Nende läbi tulla meestele kõikſuguſed õnnetuſed.

Tark wend tegi ſelle wiha peale tõotuſe, et ta enam iialgi naiſt ei haka wõtma. Ka rumal wend jäi poiſsmeheks, ſeſt rumalat ju keegi naesterahwas eneſele meheks ei taha.

Tark wend on tõotuſt pidanud ja ſurmani poiſsmeheks jäänud. Ei ole ſurm neid wendi koristanud, ſiis elawad nad praegu alles weel.

19.

Rikka peremehe wanaema surm.

J. Ploompuu Kuusaluft.

Kord wiinud waene wabadik oma ainukese lehma linna. Lasna mäe all Tallinnas tulnud temale wangiwedajad wasta ja küsinud lehma ära osta. Kui mees hinda nimetanud, pakkunud nemad lehma eest wangi.

Mees mõtelnud, et esimene kaup üteldakse ikka hea olewat, ja teinudgi kauba ära.

Wiinud siis mees wangi koju, kus naene wangi nähes wäga ära ehmatanud ja üelnud: „Meil pole enestelgi midagi süüa, mis tahad sa weel sellele anda."

Wang tröstinud naist ja lubanud leiwa eest muretseda. Teisel päewal palunud wang luba weskile minna, mida luba talle ka antud. Siis wõtnud ta kotid, ajanud liiwa täis ja läinud weskile. Seal wahetanud ta liiwa kotid salaja mõisa wilja kottide wasta ümber ja tulnud koju tagasi. Perenaene teinud kohe leiba, mida siis ka lastele süüa antud. Lapsed aga näidanud leiba rikka peremehe lastele, kes kodu rääkinud,

et wabadiku lastel sooja leiba olla. Rikas peremees pannud wäga imeks, kust waene mees nii jõukaks saanud, et lastele sooja leiba oli anda.

Et seda teada saaks, selle tarwis wiinud ta oma wanaema suure tühja kirstu sees õhtul wabadiku sauna juurde, et see kirstus teiste juttudest ehk aru saaks, kust nad selle rikkuse wõtnud. Ta palunud siis wabadiku käest oma wana tühja kirstule saunas ruumi anda, sest temal enesel olla kõik kohad kolu täis.

Wabadik lubanud lahkesti, ja wanamoor toodud kirstuga wabadiku sauna.

Öösel aga läinud saunamehe sulane waatama, mis pererahwa kirstus seisab. Kui ta kirstu kaane lahti muukinud, ütelnud wanamoor sõsistates:

„Ei ma kuulnud weel midagi!“

Wang wõtnud ja lõõnud wanamoori kohe surnuks, siis pannud weel wanamoorile kaasas olewa piima lähkri suu peale ja kirstu ukse jälle lukku.

Kolmandama päewa õhtul tuleb talu-peremees enese öeldes kirstust mõnda asja wõtma. Waatab kirstu, wanamoor joob parajasti. Küsib siis: „Kas kuulsid ju midagi!“ Ei tule wastust ühtigi. Küsib tasakesti teise korra weel, aga jälle seesama lugu.

Wõtab wiimaks lähkri wanamoori ſuu pealt ära ja ſaab aru, et wanamoor ſurnud. Ruttu paneb ta kirstu ukſe kinni ja ütleb ſaunamehele, et temal olla kodus jälle ruumi, ja ta laſeb kirstu jälle ära wiia. Teiſel päewal oli jutt külas, et rikka peremehe wanaema äraſurnud.

Järgmiſel pühapäewal peeti tema matuſid, kuhu kõik ſugulaſed ligidalt ja kaugelt kokku oliwad tulnud. Ka waene wabadik kutſuti, aga tema ſulaſe jätſiwad kutſumata, mis ſeda meeſt mitte wähe ei pahandanud. Selle peale läks wang ja tõi järgmiſel ööl wanamoori hauaſt wälja ja wiis ſalamahti rikka peremehe aita wilja ſalwe ſõrwale istuma. Peale ſelle wõttis ta aida nurgaſt kõsti pudelis ja tilgutas ſelle kõik pudeliſt üle ſalwe wilja peale laiali.

Teiſel päewal läheb peremees aidaſt ſoola tooma ja näeb, et wanaema tulnud hauaſt tagaſi ja paſandanud kõik wilja täis. Peale ſelle peetud jälle uued matuſed, kuhu kõik muud kutſutud, aga naabrimehe ſulaſt (wangi) mitte. Siis peetud nõuu, mis roojaſtud wiljaga teha. Peremees iſe mõelnud wilja metſa maha wiſata, aga waene ſaunamees küſinud wilja omale. Oli kuul-

nud oma sulase käest, et see puhta pärmine on, aga mitte wanamoori wäljaheitine.

Rikas mees mõtelnud, et mis ma sest kõlwatumast metsagi wean, ja annud wilja üsna ilma hinnata saunamehele.

Kurjategija, matusele kutsumata jäemise üle pahane, läinud ööse, ja toonud wanamoori teist korda hauast wälja. Nüüd tapnud ta kirwega rikka mehe loomad lauta ära, ja pannud surnud wanamoori lauta ukse kõrwa istuma ja seadnud weel wanamoorile kirwe kätte.

Homikul ehmatas peremees wäga ära, kui oma loomad tapetud leidis ja ema werise kirwega ukse peal. Ta kutsus kõik küla kokku koledat asja waatama. Meestel ei olnud kellegil julgust eide ligi minna, kartes, et wahest ehk eit wirutab kirwega. Wiimaks teadis üks külamees rääkida, et waesel wabadikul olla üks kõwa jõuuga sulane, kes midagi ei kartwat, ja see wõtwat küllalt wist wanamoori käest kirwe ära.

See sai siis kutsutud, kes ka eide käest kirwe ära wõttis ja teda ennast waguſasti puusärki toimetas.

Peale selle peeti matused niisama suuresti nagu ennegi, aga ilma et waesemehe sulast oleks kutsutud.

Ülekohtune sulane aga õpetas saunameest rikka mehe tapetud loomad omale küsima, sest need olla kõik ilusasti tapetud. Rikas mees pidas liha kõlwatumaks ja andis loomad mehe palwe peale kohe ära.

Endine wang aga, selle üle pahane, et teda mitte matusele ei kutsutud, läks ja kiskus wanaeide hauast jälle üles ja wiis rikka mehe tuppa, seadis seal eide pererahwa magadis-kambri ukse kõrwale püsti, ja hüüdis ise, wanamoori warjult: „Kus mu raha on?“

Kohkunud peremees wastas sängist teki alt wärisedes: „Eks sa ise tea, kus sa ta ahju taga nurgas kastis pidasid!“ Wang wõttis sealt raha kasti ja wiis ka wanamoori jälle õue, kus ta teda siis warsa selga kinni sidus. Homiku ei olnud kellegil julgust pererahwa seast wanamoori warsa seljast ära wõtma minna. Sellepärast ei saanud nad enam muud nõuu kui mindi tarka tooma, wanamoori noomima ja warsa seljast ära-wõtma. Kui tark hobusega toodi, püüdis wars wana hobuse juurde jooksta. Tark nägi seda, et wanamoor warsa seljas tuhat nelja tema poole kihutas, hakas kartma, keeras ruttu hobuse ümber ja kihutas hirmuga

eest ära, ja wanamoor warsa selga jäigi noomimata.

Wiimaks andis keegi nõuu, et kas waheſt waese mehe sulane ei noomiks wanamoori nii kõwasti, et ta enam tagasi ei tule. Waese mehe sulane tuli kutsumise peale ja wõttis wanamoori warsa seljast ära ning mattis maha.

Kui wanamoor hauas oli, lõi ta weel kolm korda paḫema jala kannaga haua peale üeldes:

„Kui sa weel peakſid wälja tulema, siis sa ei pia enam terwe naḫaga peasema!“

Päraſt matuſid ütles wang oma peremehele. „Nüüd oled sa minu läbi palju enam teeninud, kui sa leḫma eest olekſid saanud, sellepäraſt wõikſid mind nüüd küll minema lasta.“

Wabadik ei keelanud teda mitte minemaſt, waid oli pealegi rõõmus, et kurjategijaſt laḫti sai.

Wang läks siis ühes rikka wanamoori raḫaga oma teed minema, ja wanamoor ise ei tulnud ka enam hauaſt wälja.

20.

Warga õpipoiss.

M. Luu Kaawereſt.

Ennemuiste elanud kaks wenda. Üks olnud põllumees, aga teine waras. Põllumeheſt wend oli naiſemees ja kolme poja iſa, kuna waras wend ilma naiſeta ja lasteta oli, ja ſellepäraſt ühte wennapoega omale kaſupojaks tahtis, kellele ta oma ammetid lubas õpetada.

Kõige esmalt wõttis ta kõige wanema wennapoja eneſe juurde proowi peale, kas ta temale kaſupojaks kõlbab. Tõi poiſi eneſe juure ja wiis ta metſa. Metſas näitas ta wennapojale metſa puid ja metſa. Kui nad metſas edaſi kõndiſiwad, jõudſiwad nad ühe lagediku juurde. Wennapoeg näeb ſeda lagediku ja ütleb onule": „Näe onu, kui ilus lagedik ſiin on. Seſt ſaaks hea põld!"

Siis ütles onu wennapojale: „Ei ſinuſt küll minu ammeti õppijat ſaa, ſina oled põllumeheks loodud!"

Selle peale wiis ta wanema wenna poja koju tagaſi ja nüüd tõi ta keſkmiſe

wennapoja enneſe juurde proowi peale. Selle wiis ta niiſamuti metſa ja näitas talle metſapuid. Kui poiſs metſas ſaare ja kaſe puid nägi, ütles ta onule. „Küll ſiin kaswawad iluſad puud, neiſt ſaaks head wankri kodarad ja ſaani jalaſed.“

Selle wenna poja wiis ta nõndaſamati kui eſimeſegi koju tagaſi ja ütles. „Ei ſeſt minu ammeti õppijat ſaa, ſee on ju walmis puuſepp!“

Nüüd tuli kord kõige noorema wennapoja kätte. Selle wiis ta niiſama metſa ja näitas talle metſa puid, nagu kahele wanemale wennalegi. Metſas edaſi kõndides jõudſiwad nad ühe kõwera kaſe juurde. Kui poiſs ſeda kõwerat kaske nägi, ütles ta onule: „Waata ometi onu, kui ilus kõwer kaſk ſiin kaswab, ſelleſt ſaaks hea nui, kellega teiſele pähä wõib lüüa!“

Noh, wot, ſee poiſs kõlbab minule, ſellele wõin mina oma ammetid õpetada. Siis wiis ta oma wennapoja oma koopaſſe ja õpetas talle oma kunsti. Kui ta mõni hea aasta onu juures oli elanud ja oma kunsti õppinud, pani onu teda proowi peale, kas ta ka omas ammetis oſaw on.

Ühel päewal, kui nad onuga oma koopa ſuu ees iſtuſiwad, nägiwad nad, et metſaſt

üks naine lehmaga läbi läheb. Kui onu seda naist nägi, ütles ta wennapojale: „Silmapilk lähed sa poiss, ja warastad selle naise käest lehma ära, ilma et naene seda teab. Poiss läheb ja ütleb ise eneselle: „Kuidas ma waene mees nüüd ometi seda saan! Nüüd olen ma kimpus!“ Noh wiimaks tuli hea nõuu ometi. — Ta läks ja jookšis tee peale ette, kust naine läbi pidi minema ja wiskas sinna oma kinda maha. Naine tuleb ja näeb tee ääres kinda maas ja ütleb: „Näe, üks uus kinnas siin maas. Oleks ometi kaks, siis maksaks ära wõtta, aga mis sa ühega teed!“

Jätab kinda maha ja läheb oma teed. Selle aja sees jookseb poiss üle tee käänu ja wiskab sinna teise kinda maha. Naine läheb ka sealt kohalt läbi ja näeb maas teise kinda ja ütleb: „Näe, teine niisama sugune kinnas siin maas kui esimenegi seal, saab ilus paar kindaid, lähen toon selle kinda sealt ka ära!“ Nende sõnadega sidus ta lehma tee äärde puu külge kinni ja läks teist kinnast ära tooma.

Poiss wõttis nüüd lehma puu küljest lahti ja wiis oma koopa juurde. Kodu hakasiwad nad kohe lehma tapma. Kui lehm tapetud sai, läks poiss wälja koopa

taha, oja äärde lehma magu ja soolikaid harima. Wäljas koopa taga, lehma magu ja soolikaid harides hakas ta iseeneses rääkima, ja magu wastu kiwi taguma: „Ai, oi, ega ma üksi ole, onu ka!“ „Aii, aii, ega ma üksi ole, onu ka!“ Kui onu koopas poisi kõnet kuulis, mõtles ta, et poissi wäljas pekſetakse ja et teda ka kinni wõetakse ja kohtu kätte antakse. Põgenes kohe siit maalt ära, ilma et asjalugu oleks paremini järele waadanud. Tema warandus jäi kõik tema wennapojale. Wennapoeg jättis sest päewast saadik onu käest õpitud ammeti maha, see on warastamise ja elab praegu suures auus ja rikkuses, kui ta weel pole ära surnud.

21.

Kellalööja ristmist pidamas.

J. Leppik Holstrest.

Matuselised jäiwad õhtu hilja surnut matma. Kellalööja ei läinud ka enne teisi ära. Oli tal ju ikka niisugusel korral saamist, anti kas suutäis wiina, tükk puhast leiba ehk muud selle sarnast.

Surnu oli maetud ja matjad läksiwad ära.

Kellalööja läks ka ära.

Kui ta mõisa moonakate wana maja kohale jõudis, nägi ta tuld selle aknast paistwat.

„Mis imelugu see ometi on?“ rääkis ta iseenesega, „see maja oli ju tühi ja ära lagunenud, aga nüüd paistab tuli läbi aknate.“

Mees ei kartnud kedagi, waid läks waatama, kes seal tulega on. Maja ees tuli talle tuttaw moonakas wasta.

„Kes siin majas käratsewad weel ööse hilja?“ küsis ruttu kellalööja.

„Moonaka riſtſerahwas," wastas wastatuleja.

„Soo! wõi moonaka riſtſerahwas! Minu teada pidi ſee maja tühi ja lagunud olema, aga nüüd peetakſe tema ſees riſtſeid," ütles kellalööja.

„Oli kord küll tühi, aga nüüd peetakſe teiſe ſees riſtſeid jah. Mine ka ſiſſe," ütles moonakas.

„Lähen küll, kui ſa hobuſe loomale peotäie heinu muretſed. Peaaegu terwe päewa waeſeke ilma olnud," rääkis kellalööja.

„Mine peale ſiſſe, küll ma hobuſe eeſt muret kannan!" rääkis moonakas.

Kellalööja läks ſiſſe.

Kambrid terwed, nagu moonakate omad kunagi olema piawad ja enamiſti kõik tuttawad inimeſed ſees. Mehel nüüd aega küllalt. Antakſe teiſele ſüüa ja juua, nagu kõige auuſamale kutſewõerale, ning riſtſe tallitaja piſtis teiſele päraſt ſööki weel natuke rööska ja tüki praetud külletükki põue kodu wa teiſele poolele ja lastele küla kakreks kaaſa wiia.

Läheb wälja oma wa neljajalgiſt waatama. Iluſad heinad tal ees, ſöõb teiſi, aga wasta meelt.

Kellalööja läheb jälle ſiſſe.

Moonakate uue tua juures laulawad mitu kukke, nagu kooris kunagi. Tuli kustub terwes majas korraga ära.

„Jumal Isa Pojuke! mis see nüüd kõik tähendab?" hüüdis mees ära ehmatates. Kõik kadunud kui maa alla, maja lagund ja kole!

Mees sai nüüd aru, et õiget asja ei olnud. Läks ruttu hobuse juurde, et kodu sõita.

Hobusel lina luud heinte asemel ees. Istus peale ja kihutas tuhat nelja koju poole. Kodu wõttis ta hobuse lahti, andis talle heinad ette, ja pani riistad ära, nagu reisi pealt tuleja kunagi teeb. Siis läks ta kambrisse, kus riided seljast hakas ära wõtma, et puhkama heita. Tegi wöö lahti, midagi kukkus, platsti! riiete wahelt maha. Nüüd tuli tal meelde, et rõõsad ja liha põues oliwad.

Wõttis teised ülesse ja silmitses tule walgusel: päris kuiwad tõpra sõnniku koorikesed ja werised raipe külle luude tükid. Aga ristses oliwad nad mao ja näo poolest päris nagu sõõk.

Nüüd hakas mehikesel küla kõhutäis üle jooksma, nii et südant kaasa tahtis tuua.

22.

Tundmata tüdruk.

J. Leppik Holstreſt.

Poiſs käis üksi õitſil. Enne poolt ööd tekkis äkisti ilus, noor tüdruk tema ſeltſi ja kadus umbes tunni aja järele jälle ära.

Poiſs püüdis mõnikord teiſega ka rääkida, aga tüdruk ei teinud kõnelemiſe päraſt ſuudki lahti. — Ei jäänud muud nõuu üle kui poiſs läks nõia juurde küſima, kudas ſelleſt tüdrukuſt lahti ſaada.

Tark wõi nõid andis poiſile wäikeſe risti, kellel nöör järel oli, ja ütles: „Katſu ſee riſt talle nägemata kaela panna, läheb ta ſiiski weel enne hommikut ära, ſiis on tema wanapagan iſe; jäeb ta aga hommikuni ſinu juurde, ſiis on tema ristiinimeſe laps, keda wanapagan ära warastanud ja üles kaswatanud.“

Poiſs wõttis risti ja läks.

Õhtul ruttas tema jälle õitſile. Tüdruk tekkis jälle äkisti ſinna. Poiſs wiskas tagant ſelja teiſele risti kaela.

Tüdruk jäi kuni homikuni poisi seltsi ja ei jäänud päraft sugugi enam poisist maha. Ütles aga: „Mina oma heategijaft enam maha ei jäe."

Poiss jälle targa juurde küsima, kudas ometegi tüdrukust lahti saada.

Tark poisile: „Miks sa tahad temaft lahti saada! Kudas ise ütlesid, on ta noor ja ilus tüdruk ja sina poissmees — tehke pulmad!"

Poiss wasta: „Muidu wõiksime ka pulmad teha, aga mull on ikka hirm, et ta wanapagana tõuust on."

„Mitte sugugi, ütlen ma," rääkis tark. „Olgu siis peale, ma wõtan ta ära," ütles poiss. Läks ka teine õpetaja juurde ja rääkis kõik asjad ja lood ära, kust tüdruk päri on.

Õpetaja ütles: „Kui lood, laulud nii on, siis wõiwad küll teie pulmad tulla, aga mitte nii pea, seft ma pian tüdruku ristiinimeseks tegema.

„Tehke, mis arwate tarwis olewat, õpetaja herra, ütles poiss. „Aega mull oodata on." Wiimaks oliwad ka asjad nii kaugel korras, et nad pulmi wõisiwad pidada ja siis pidasiwad nad ka pulmad ära. Abielus elasiwad nemad, nii kui õiged ristiinimesed elama piawad.

23.

Röövli palk.

J. Leppik Holstreft.

Talu ſulane käis ſeitſe aastat järgi mööda metſas maantee peal inimeſi röövimas ja riiſumas. Tal oli üks ſuur, öönes kuuſk, kelle ſees ta waritſes.

Seitsmendal aastal läks ſealt üks iluſates riietes reiſiſaks mööda, ſuur paun ſeljas.

Nagu kiskuja loom kargas röövel oma peidu paigaſt reiſija kallale ja löi talle nuiaga hea matſu pähä.

Reiſija ſammus peale edaſi, nagu poleks talle midagi juhtunud.

Röövel kõmmutas mehele teiſe korra weel tugewamini. Ei ilmaski kukku mees, ſammub edaſi ega waatagi üle õla lööja poole.

„Kurat teab, mis ime inimene ſee ometi on! Niiſuguſt pole ma ſeitsmel aastal näinud! Kellele ma oma lõmmaku olen annud, ſellele ei ole teiſt enam tarwis olnud, aga ſelle pealuud wasta pekſa nui puruks, ſiiski ei tea ta ſelleſt midagi!“ ümiſes ſulane iſeeneſele ja wirutas kolmanda korra kõigeſt jõuuſt mehele keſet pealage.

Nüüd pööris mees ümber, haaras röövli rindu pidi kinni ja ütles: „Keda sa täksid?“ tassis lööja tuttawa õõne kuuse juurde, kiskus seal teisel wiimase kui riide hilbu seljast ära, wõttis reisipaunast nööri ja sidus ta ihualasti puu külge kinni.

Küll pani röövel, kes küll tugew mees oli, reisijale wasta, aga see ei aidanud midagi.

Nüüd läks wõeras mees metsa ja tõi sületäie puid, mis ta kõik wäikesteks talwadeks tegi. Siis torkis ta mehe ihu kõik ümbert ringi nua otsaga auka täis ja tagus iga augu sisse talwa; siis läks ta ära, röövel jäi puu külge kinni.

Nüüd oli mehel häda: ihu walutas kui tuleleegi sees ja kuuse külleſt ei saa lahti ka. Mitu ja mitu inimest läksiwad sealt küll mööda ja ta palus iga ühte huludes, et nad ta lahti peastaksiwad, aga kõik tegiwad, et nii ruttu kui wõimalik sealt mööda saada; nad kartsiwad teda.

Wiimaks tuliwad pererahwas teda otsima; need siis alles peastsiwad tema sealt lahti. Aga talwad oliwad kui ihuga ühte kaswanud; neid ei saanud ükski wälja, ja nad tegiwad talle elu otsani wäga suurt walu.

24.

Raha katel.

J. Wiedemann Jõhwist.

Korra näidetud ühele mehele unes ja üeldud: „Wõta must mullikas ja mine sinna ja sinna kohta jõe äärde. Sealt leiad sa raha katla. Pane katlale köis ümber ja wea mullikaga katel wälja. Kui keegi su käest tuleb mullikast eneſele nõudma, siis anna see mullikas tahtjale!"

Mees teinud, nagu unes õpetatud. Otsinud eneſele musta mullika, läinud juhatatud kohta ja leidnudki sealt raha katla. Pannud katlale köie ümber ja sundinud mullikast wedama. Saand raha katel üsna kalda ligidale, tulnud metsast suur hall hunt mehe juurde ja tahtnud mullikast ära wiia. Mees aga pole annud, waid ütelnud: „Sa wiid mullika metsa ja murrad ära. Keda ma siis sellele annan, kes mullika järele tuleb."

Hunt näinud ära, et mees mullikast talle ei kingi. Annud jalgadele walu ja jooksnud metsa tagasi. Sell ajal wajunud aga raha katel suure kilinaga ja

kõlinaga jõe põhja tagasi, kus ta tänapäewani seisab.

Kui raha katel jõe põhja tagasi wajunud, siis alles läinud mehe silmad lahti, et hunt õige mullika tahtja oligi. Üks hääl ütelnud weel mehele jõe põhjast: „Olekskid sa mullika hundile annud, siis olekskid sa raha katla enesele saanud. Aga et sa seda ei teinud, oled sa kõigest ilma!"

Mees ajanud küll mullika sinna metsa, kuhu hunt läinud, mõteldes, et hunt ehk tuleb ja wõtab mullika ära. Aga mehe lootus olnud tühine. Ei tulnud hunti tagasi ega saanud mees ka raha katelt kätte.

25.

Maa-alused.

M. J. Eisen Wigalast.

Torupilli Tiit oli kange mängimees. Kus iganes pidu peeti, seal Tiidu torupill hüüdis. Ja Tiit mängis hästi. Tiit läks oma mängimise peale uhkeks. Hoopis, et maa ega taewa wahel enam teist niihead mängijat ei ole.

Kui ühe pühapäewa noorrahwas Karu kaasikus tantsis ja Tiit nii torupilli puhus, et silmad pungis peas, tuli üks hall wanamees noore rahwa sekka. Noor rahwas kohe pilkama: „Tule tantsima, taat!“ Aga ei taat taha tantsida.

Näeb Tiitki taati. Tiit hüüdma: „Ei taha ja tantsida, siis tule mängima. Minagi tahan tantsida!“

Wanake wasta: „Heake küll, pojuke, anna aga pill siia!“

Tiit pilgates wasta: „Kas tead aga ka, kust otsast puhuma hakad?“

„Küll saame näha!“ kostis wanake, wõttis pilli Tiidu käest ja hakas puhuma. Ja näe imet: Tiit kohe tantsimas. Tantsib

ja hüppab nii et küll saab. Ei tantsi enam tahtmise päraſt, tantſib ſunni päraſt. Ei wõi wasta panna, jalad tantſiwad wägiſi. Ei jätnud enne tantſimiſt järele kui wiimaks nii wäſis, et jalad enam ei kannud. Langes nagu nott pikali maha, ei jakſanud enam ülesſe tõusta.

Sellegi päraſt ei jätnud wõeras pilli-mees pilli puhumiſt järele. Puhus aga ühte lugu edaſi. Ja waata, mis nüüd ſündis. Tiit hakas maa ſisſe wajuma. Tahtis küll ära põgeneda, aga tee, mis tahad, jalga tõsta ei jõua. Palus piduliſi appi, aga üksi ei julgenud Tiidu päraſt kätt ega jalga liigutada. Igaüks pani punuma, kui Tiidu nägi maa ſisſe wajuwat. Kõik kartſiwad, et neilgi ehk niiſamaſugune lugu kätte tuleb.

Wanamees mängis aga edaſi. Tiit wajus ikka ſügawamaſſe. Pea paistis weel wälja. Torupill hüüdis edaſi! Pia ei nähtud enam Tiidu peadki.

Tiit arwas, et nüüd ſurm ſilmapilk kätte tuleb. Pigistas ſilmad kinni ja ootas ſuremiſt. Aga wõi ep ſurm nii hõlpſalt tuleb. Korraga tundis Tiit, nagu puutuks keegi ta külge. Tegi ſilmad lahti ja nägi nüüd eneſe ümber mitu piſukeſt mehikeſt ſuurte waſaratega. Mõned kopu-

taſiwad oma waſaratega Tiidu külge. Natuke kaugemal taguſiwad teiſed niiſama piſukeſed mehikeſed kulda ja hõbedat.

Tiidu juukſed tõuſiwad hirmu päraſt püsti. Üks piſuke mehike ütles: „Andke wõerale tublisti pihta, miks ta tuli meie rahu rikkuma!“ Ja juba koputaſiwad mitmed waſaratega Tiidu ſelga.

Tiit põlweli maha, paluma: „Kulla wennad, andke andeks! Ma pole midagi paha teinud. Ma olen Torupilli Tiit. Ei oleks iſe iialgi teie rahu tulnud rikkuma, kui mind ſiia ei oleks ſaadetud!“

„Kui ſa pillimees oled, ſiis mängi meile ka üks lugu, ſiis uſume!“ ütleſiwad wäikſed mehed.

Torupilli Tiit aga wasta: „Hea meelega mängikſin, kui mull pilli oleks. Aga mu pill jäi ſinna maha, kus wiimaſe korra mängiſin!“

„Ära pilli eeſt muret kanna! Küll me ſulle pilli muretſeme!“ hüüdſiwad wäikſed mehed. Ja ſedamaid toodi torupill Tiidu kätte. Ja misſugune pill weel! Niiſugune, kelleſarnaſt Tiit weel iialgi ei olnud näinud!

Tiit ei mõtelnud kaua. Pani torud ſuu äärde ja las hüüda. Ja hüüdiski mehe moodi, hüüdis palju paremini kui Tiidu oma pill.

Waewalt kuulsiwad pisukesed mehed torupilli hüüdmist, kui igaüks jalad ametisse pani. Pihid paisati piost ja wasar käest ja las labajala waltsi. See oli nali näha, kudas wäikesed mehikesed õige keerutasiwad. Tiit mängis aga ka oma kõige kenamaid tükkisid. Tiidu suu wäsis wiimaks puhudes ära, aga ei wäsinud wäikesed mehed tantsimast. Lasti wahel Tiidut aga wähe lõõtsutada ja siis algas tants uuesti. Nii mehe wiisi ei olnud Tiit weel kusagilgi pulmas ega pidul tööd teinud kui siin wäikeste meeste seas.

Wiimaks nähti wäikesedki mehed wäsiwat. Nad käskisiwad Tiidut puhata ja ütlesiwad: „Sa oled meile niisuure rõõmu teinud kui meil kaua aega ei ole olnud. Selle hea teo eest ei taha me sinu wasta tänamata olla. Tule meiega kaasa, sa piad oma palga saama!“

Wäikesed mehed wõtsiwad pillimehe käest kinni ja wiisiwad suurde majasse. Siin oli seitse määratut tuba. Need oliwad kõik kuld ja hõbekangisid täis.

„Wõta nüüd nii palju kulda ja hõbedat kui aga süda kutsub!“ ütlesiwad wäikesed mehed. Kõik tuad on su ees lahti; wõta kust tahad. Aga ära ometi seitsmendast kambrist wõta!“

Ütlesiwad ja läksiwad oma teed. Õnnelik torupillimees jäi üsna üksi kulla wirnade wahele. Nüüd oli hea nõuu kallis: mis wõtta, mis jätta? Üks kulla tomp oli ta meeleşt ikka armsam kui teine. Hea meelega oleks ta kõik kulla eneşele wõtnud kui aga oleks jaksanud kaasa wõtta.

Miks keelsiwad aga wäikşed mehed şeitsmendaşt tuaşt wõtta? On tarwis waatama minna, mis şeal on. Läksi waatama. Kuld wirnad şeal niişama nagu mujal. Kas şee aga parem kuld ei olnud kui mujal? Wististi! Miks wäikşed mehed muidu keelsiwad şealt wõtta? Küll nad wişt kadedad oliwad.

Ei midagi, pillimehe nõuu peetud: ainult şeitsmendaşt tuaşt tarwis wõtta. Kahmas kolm kuldpakku şelga, aga ennä, oliwad nii rasked, et mees nendega şammugi edaşi ei şaanud. Ei aidanud, pidi ühe kuldpaku şeljaşt maha wiskama. Kahju küll, aga mis teha! Suure waewaga jõudis kahe kuldpakuga wiimaks õue.

Siin tuliwad talle wäikşed mehed wasta. Mehikeşed kohe küşima: „Kas nüüd koju tahad minna?“

Tiit wasta: „Mis ma enam aega wiidan! Aeg ammu juba minna!“

Wäikſed mehikeſed lahkesti wasta: „Hea küll, ſiis tuleme ſulle teed juhatama. Oled nüüd eneſele palga iſe walinud, ole rahul ſellega!"

Kui nad natukeſe maad edaſi jõudſiwad, löi wäike mehike waſaraga wasta maad. Wali kärgatus oli kuulda, Tiit langes nagu minestuſesſe. Kui ta jälle härkas, leidis ta ennaſt kodu tänawas olewat. Tiit ruttas nüüd koju. Siin hakkas ta oma kuldpakkuſid paremini järele waatama. Wõttis waſara löi kuldpaku otſaſt tüki ära. Kuldpakuſt kargas pillimehele nagu ſuitſu wasta ſilmi. Suits pani Tiidu haewastama ja köhima. Ühtlaſi hakaſiwad Tiidul köik kohad ſügelema. Paremini waadates nägi Tiit eneſel köik keha maaaluſid täis olewat. Neiſt ei ſaanud ta enam iialgi lahti. Kulda aga ei leidnud enam kuſagilt.

26.

Usſi ſõbrad.

M. J. Eiſen Wigalaſt.

Ühel iſal olnd kolm poega. Iga poeg olnd iſeſugu waimuga. Wanem olnd hirmus riiakas, keſkmine kawal, noorem aga taſane poiſs. Seni kui iſa eland, pole weel wiga olnud. Kui aga iſa ſurnud, teind wanem wend teiste elu koguni halwaks. Keſkmiſel wennal pole weel nii wiga olnud, aga noorem pidand tihti wanema wenna ülekohut kannatama. Et keſkmine wend oma kawaluſega wanema wenna nõuud tihti tühja ajama, hakand wanem wend teda „usſiks“ hüüdma.

Ühel päewal wõtnud wanem wend noorema wenna hobuſe ära. Ütelnud, et ſee tema jagu olla. Ja ometi ſaand noorem wend iſa käeſt hobuſe päranduſeks. Noorem wend läinud metſa keſkmiſe wenna juurde häda kaebama. Arwand keſkmiſe wenna nõuu leidwat, kudas hobuſe tagaſi ſaaks. Aga ei ſeegi tea nõuu ühtigi.

Kui mõlemad häda kaebawad, näewad korraga ſuure ſiniſe usſi. Uſs tuleb kär-

mesti nende poole. Ei kummagil julgust ussi tapma minna. Mõlemad punuma. Waatawad natukese aja pärast tagasi, uss kannul.

Korraga uss rääkima: „Ärge kartke, ei ma teile paha tee! Mull metsas wilu olla. Wõtke mind koju kaasa. Tahan selle eest alati tänulik olla!"

Noorem wend jookstis hirmu pärast edasi: Wanem jäi aga peetama, kuulama. Mõtleb: kui uss räägib, ega ta siis paha uss või olla! Ütleb ussile: „Noh tule peale meile, kui sull metsas külm olla. Aga ära sa kellegile paha tee!"

Uss wasta: „Ära karda! Ei ma tee iialgi paha!"

Ja nüüd roomas uss keskmise wenna järele koju. Puges ahju alla ja oli seal warjul.

Iga hommiku toond keskmine wend ussile kausiga rõõska piima.

Teise hommiku läind wanem wend metsa seda hoost waatama, kelle ta noorema wenna käest ära wõtnud. Ei hoost kusagil. Tuleb paha meelega koju, näeb: noorem wend õue peal, palju ilusam hobune oheliku otsas kui endine hobune.

Wanem wend kohe küsima: „kelle see hobune on?

Noorem wend wasta: „Natukese aja

eest toodi see hobune mulle ja üteldi, keegi saatnud seda mulle kingituseks."

Wanem wend wasta: „Tühi jutt! Minu see hobune on! Minu hobune on karjamaalt kadunud. On wist kusagile hea rohumaa peale juhtunud, seal söönud ja nii ilusaks läind."

Ja wõtnudki noorema wenna käest hobuse jälle ära.

Kurtes läind noorem wend tuppa. Kui keskmise wennale õnnetust kaeband, tulnd uss ahju alt wälja kuulama. Keskmine wend kohe kauss kätte, ussile piima andma. Uss rääkima: „Ära karda, küll saad weel parema hobuse!"

Nüüd tulnd aga wanem wend tuppa. Näind wennad ussi juures olewat. Hakand keskmist wenda nüüd „ussiks" sõimama. Tahtnud ussi kallale minna, aga uss karand ees ära ahju alla. Piimakausi lükand wanem wend ümber. Piim jooksnud karsauh! koldesse.

Kui keskmine wend pärast kaussi ära läind wõtma, leidnud ta kolde kuldraha täis olewat.

Teisel päewal tuuakse noremale wennale weel toredam hobune. Aga ei paremat palka ühtigi: wanem wend wõtab sellegi ära.

Noorem kaebab keskmisele wennale oma häda. Uss jälle ahju alt wälja kuulama. Ütleb jutu wahele: „Teie wend on küll

nuhtlust ära teeninud. Aga et ma olen lubanud mitte paha teha, ei või ma teda nuhelda. Kannatage, kannatage, küll ma teile päraſt kõik taſun."

Wanem wend ei ſallind uſſi ſugugi. Wõtnud nõuuks uſſi ära tappa. Kui keſkmine wend korra uſſi jaoks piima kauſi walmis pannud ja ära läind, tulnd wanem wend ja kalland kauſſi piibupigi; küll ſee uſſi toſſu wälja wõtab! ütelnd iſe.

Noorem wend näind ometi, mis wanem wend teind. Läind, kalland piibupigi kauſiſt wälja ja pannud hea piima aſemele.

Uſs tulnd ahju alt wälja ſööma ja ütelnud wendadele: „Nüüd on küllalt. Wanema wenna kurjus läheb liiale. Nuhelda ma teda ei või, aga lahti tahan ma teid temaſt päästa."

Wennad ei ſaand aru, kudas uſs neiſt wanemaſt wennaſt lahti päästab.

Teiſel hommikul aga näe imet: Tore täkk ukſe ees, tore ſadul ſeljas. Wanem wend waatab, kargab ſelga, ütleb: „See täkk on minule ſaadetud. Tarwis katſuda, kudas ſõidab."

Sõidab õueſt wälja ja ſõidabgi oma teed. Pea ſilmiſt kadunud. Wennad ootawad

päewa, ootawad teise: ei wanemast wennast kõhkugi kuulda.

Wennad arwama: „Kuhu wanem wend ometi jäänud?"

Üks kuuleb, tuleb ahju alt wälja, ütleb sekka: „Ärge teda enam tagasi oodake. Wõeral maal on ja wõerale maale jääb. Minu täkk on teda päris ärawiind!

Keskmine wend saand selle sõnumi üle nii rõõmsaks, et ussile kaela kinni hakand ja suud annud. Korraga käind wali pauk. Wennad karand ehmatades püsti, waadand ümber: ussi pole enam kusagil, ussi asemel noor kena neiu. Neiu hakab keskmisele wennale kaela ja räägib siis:

„Tuhat tänu sulle, auus noormees! Sa oled mind hirmsast piinapõlwest ärapäästnud. Mina olen meretakka kuninga tütar. Soome nõid oli minust kuulda saanud, tuli ja tahtis mind enesele naeseks. Ma ütlesin aga: ennem suren ma kui nõiale lähen. Nõid wihastas, tõi mind nõiduse wäel mu isamajast ära siia maale ja moondas mind siniseks ussiks. Ta andis mulle wäe imeasju teha, ma wõisin rääkidagi, aga seda ei wõinud ma ometi rääkida, et ma inimene olnud. Ka ei wõind ma omast jõust nõiduse paelust lahti päästa. Ainult

selle läbi wõisin ma inimeseks saada, kui keegi mulle suud annaks. Seda oled sina teinud, kallis noormees, ja nii olen ma nõiduse paelust lahti saanud. Kui sull midagi selle wasta ei ole, tahan ma sinu abikaasaks heita, minu ärapäästja. Mu isa on kuningas ja mina olen ta ainukene tütar!"

Mis pidi noorel mehel niisuguse pakkumise wasta olema! Pruut oli ilus ja kena nagu teist selleſamast ei olnudki. Kaup kohe walmis.

„Nüüd läki ära minu isa juurde!" ütelnd selle peale pruut. „Wanem wend ei tule wõeralt maalt enam tagasi. Minu hobune on ta sinna wiinud ja sinna jätnud. Maja ja minu teised hobused ja kõik wara jäägu nooremale wennale. Meil pole midagi tarwis kaasa wõtta. Minu isa kodu on kõiki küll!"

Noorem wend pärind seega teiste wendade waranduse enesele. Mis temast ja wanemast wennast wiimaks saanud, ei tea ma. Keskmine wend aga läinud pruudiga pruudi isa juurde. Seal wõetud neid ütlemata lahkesti wasta. Et kuningal poegi pole olnud, saand keskmine wend päraſt kuninga surma ise kuningaks.

27.

Usſi peſa.

G. Anniko Pootſiſt.

Korra otſinud kaks poiſſi ſui metſas marju. Wiimaks näinud üks poiſs pööſa all ſuure usſi. Poiſikene tömmand tubli kaika kätte ja löönud usſi ſurnuks. Selle peale tulnud aga pööſaſt teine uſs wälja. Ka ſelle tapnud poiſikene. Kohe astunud teiſe aſemele kolmas. Nüüd hüüdnud ta teiſe poiſſi appi usſe tapma.

Nüüd hakanud mölemad kaigastega usſe maha nottima. Teine ja teine pannud usſid körwa hunnikuſſe, et näha, kellel ſuurem hunnik ſaab. Nönda tapnud nad hulga aega. Nii pea aga kui üks ſaanud tapetud ja lademesſe pandud, tulnud teine pööſaſt wälja ja nönda edaſi, kuni poiſikestel ſuur riit usſe körwal ſeisnud.

Wiimaks tulnud lumiwalge uſs pööſaſt wälja. Seda usſi tahtnud mölemad poiſid lüüa ja läinud eneste wahel riidu. Teine poiſs löönud ka wiimaks walge usſi maha ja pannud oma lademesſe. Teine aga tulnud

oma lademesse kiskuma. Walge ussi päraft tõusnud poiste keskel seega tubli tüli.

Kodu otsitud poissa ammu juba taga. Ei leitud kusagilt. Wiimaks hakanud koer metsa poole haukuma. Mindud metsa otsima ja leitud poisikesed põõsaste wahelt. Igaüks istunud oma lademe kõrwas, walge uss aga olnud keskpaigas. Teised kohkunud seda nähes hirmsasti ära. Poisikesed olnud kihwtise õhu sees üsna uimased. Teised wiinud poisid nüüd koju.

Kodu rääkinud poisid kõigile, mis nad teinud ja kuda lugu läinud. Mitmed läinud seda imet waatama, otsitud ja otsitud, aga ei ole midagi leitud.

28.

Kodu-usfid.

T. Lepp-Wiikmann Mallaft.

Enne olnud igas peres oma kodu-usfid. Inimefed pole neile tohtinud paha teha, feft fiis teinud ka usfid peres pahanduft, kas hammustanud looma jalgu wõi teinud muud felleſarnaft.

Korra leidnud fulane aida all usfi munad, aga wana usfi pole feal näha olnud. Sulane wõtnud munad ja pannud teiſe kohta. Mõtelnud iſe: kui munadeft weel usfid tulewad, kuhu nad fiis kõik mahuwad.

Wana ufs läinud peſa juurde. Nähes, et munad ära kadunud, läinud ta kaewu künale ja lokſutanud ennaft ſeni künas kuni weſi üsna kollane olnud. Siis tulnud ſealt wälja ja hakand kahe teiſe usfiga mune taga otſima.

Kui fulane näinud, mis tükki ufs künas teinud, läinud ta ruttu ja pannud munad endiſe koha peale tagaſi. Mune eeft leides roomanud usfid küna juurde ja tahtnud küna ümber lükata. Katſunud ja katſunud, aga

ei ole jakſanud. Siis läinud ſulane appi ja pöörnud küna ümber. Usſid aga lakkunud küna ſeeſt päris kuiwaks.

Lugu, näe, on nii, et kui usſid ſeda ei ei oleks teinud, ſiis olekſiwad loomad künale jooma tulles kihwti köik ära ſurnud.

Päraſt ſaanud usſid ometi otſa. Köik küla usſid tulnud kokku, ſee pere läinud põlema ja usſid põlenud ka ühes ära.

29.

Mees, karu ja rebane.

M. Liedenberg Wigalast.

Korra kaubelnud mees karu eneſele põlluwahiks. Küſinud kohe karult, mis karu palka nõuda. Karu koſtnud: „Teeme kauba nõnda, et mis maa ſees, olgu minu ja mis maa peal, olgu ſinu!"

Mees olnud põlluwahi nõudmiſega üsna rahul ja teinud kauba maha. Sui otſa pidanud karu auuſasti wahikorda. Tulnud ſügiſe, mees koristanud wilja põllult ära. Karu läinud põllule, wõtnud wilja tüükaſt kinni, kiskunud ülesſe ja maitsnud. „Nämm, nämm, ptüh!" ſülitanud korra. „Ei ſee kõlba koertelegi. Aga ei ma teine kord ennaſt enam nõnda petta laſe. Küll tean, mis ma teiſe korra wõtan."

Teiſe aasta peremees karu käeſt jälle küſima: „Kas tahad mulle tänawugi põlluwahiks tulla?"

Karu kohe wasta: „Küll ikka. Aga minewa aasta ſaid ſina need, mis maa peal ja mina need, mis maa ſees; tänawu

nõuan mina need eneſele, mis maa peal; ſina wõta need eneſele, mis maa ſees."

Mees kaubaga rahul. Läheb, teeb naered maha.

Karu aga nuriſema: „Miks ſa ſeda wilja maha ei tee, mis minewa ſui oli?"

Peremees wasta: „Iga ſui ei wõi ühte ſeltſi wilja teha. Põld jäeb muidu labjaks ja wili ei kaswa enam ſugugi!"

Karu jäänud rahule. Wahtinud põldu ſeni kuni ſügiſe kätte tulnud. Peremees tulnud, kiskunud naered maaſt ülesſe, wiinud koju, lehed aga jätnud karule.

Karu maitſenud jällegi: „nämm, nämm, ptüh! Need ei kõlba kellegilegi!" Pahandanud hirmſasti niiſuguſe pettuſe pärast ja lubanud ſeda peremehele kätte maksta.

Ühel päewal tuleb aga rebane peremehe juurde ja küſib: „Mis ſa lubad mulle, kui ma ſind aitan? Karu waritſeb ſu elu. Kui ſa metſa lähed puid tooma, ſiis ta ſind tapab. Ta iſe rääkis mulle ſeda lugu. Anna kanna kõige poegadega mulle, ſiis päästan ſind hädaſt!"

Peremees wasta: „Kui ſa nii hea mees oled ja mind tahad aidata, eks ma ſiis pea ſulle lubama, mis ſa nõuad. Parem kanaſt ja kana poegiſt kui oma eluſt ilma jääda.

Reinuwaderi süda lahke lubamise päraſt rõõmu täis. Ütleb mehele: „Ma õpetan ſind nüüd. Kui ſa metſa lähed ja karu wasta tuleb, hakan ma haukuma. Kui karu küſib: Mis ſeal on? wasta talle: jahimehed on metſas!“

Mees tänab hea nõuu eeſt. Reinuwader lööb eeſt ja takka ülesſe ja jookſeb kanade peale mõteldes metſa. Mees rakendab warsti hobuſe ette ja läheb metſaſt puid tooma.

Metſas kohe karu mehele wasta. Hakab mehele rääkima, kudas mees teda petnud. Korraga kuulewad metſaſt walju kiſa, kära.

Meſikäpp kohe küſima: „Mis ſeal on? Kes ſeal hõikab?“

Mees wasta: „Küllap need wiſt jahimehed on.“

Karu kohe: „Jumalaga, mees! Ma pian minema!“

Mees wasta: „Mis rutt ſull nüüd taga on. Eks arutame oma asjad ära.“

Karu koſtma: „Ei wõi, kulla wennas! Jahimehed on mu ſuured waenlaſed.“

Juba kuulukſe eemalt jahimehe ääl: „Mees, mis muſt ſee ſeal ſinu juures on?“

Karu mehele: „Ütle, et ſee känd on!“

Mees küſijale: „See on känd.“

Jahimees jälle: „Kui see känd on, miks sa teda wankri peale ei pane!“

Karu mehele: „Aita mind natuke, ma lähen isegi peale!“

Jahimees jälle: „Mis mees sa oled, et sa koormat kinni ei köida.“

Karu mehele: „Tömma natukese aga kinni, ma seisan isegi peal.“

Mees siob aga hästi kõwasti kinni.

Jahimees jälle: „Mis mees sa oled, et sa kirwest koormasse ei löö!“

Mees lööb karule kirwega pähä ja tapab karu ära.

Nüüd jookseb reinuwader mehe juurde: „Lähme nüüd ruttu koju; too tibud minu kätte!“

Mees wasta: „Sull pole tarwiski nii palju waewa näha ja meile tulla. Küll ma ajan nad ise kotti ja toon siia su kätte. Oota seni siin aia ääres.“

Reinuwader jääb sinna saaki ootama. Mees läheb koju, ajab wana koera kõige kutsikatega kotti, tömmab selga ja ruttab siis reinuwaderile saaki kätte wiima. Reinuwader jookseb mehele wasta ja limpsab juba eemalt kaugelt keelt.

Mees wiskab koti seljast maha ja hakab koti suud lahti wötma. Reinuwader kohe

appi. Lahti teheb kuuleb reinuwader kotist wingsumist ja ütleb: „Wingsute, mis te wingsute! Küll te minu kõhus wingsute!“

Korraga läheb koti suu lahti, wana koer kargab kutsikatega kotist wälja ja kohe reinuwaderi kallale. Säh sulle tibusid! Ei nüüd muud kui anna jalgadele walu. Aga koera kari tuhat nelja taga järel. Suure waewaga pääseb reinuwader wiimaks õõne puu sisse warju. Saba otsa unustab mehike aga wälja. Reinuwader arwab enese juba hädast päästnud olewat, kui korraga koerad sinna jõuawad ja mehikese puu seest wälja kisuwad. Ei leppinud enne kui reinuwaderi kasuka seljast maha tõmmasiwad.

30.

Rebane ja hunt.

J. A. Weltmann Pootsist.

Korra warastanud rebane wankri pealt suure mõrtsi täie kalu, läinud mäe peale ja hakanud seal mehe moodi sööma. Hunt näinud seda. Suu läinud mehel wesiseks. Tulnud sinna, hakanud paluma: „Kullakene, anna mulle ka, mis sa sööd!“ Rebane wasta: „Hea meelega wennikene!“ Annud aga ainult kala rood hundile. Hunt söönud ja ütelnud: „Küll on hea roog, muud kui natuke okkaline: hakab kurku kinni!“

31.

Rebane, hobune ja hunt.

J. A. Weltmann Pootsist.

Korra olnud rebasel walge hobune ja wa puuwanker. Määrimata wanker karjunud mis hirmus. Rebane sõitnud mööda metsa. Kõik, kes wastu tulnud, üelnud: „oi, oi, kui suured sakjad siin sõidawad!“

Kändude otsas sõites läinud wankri juhewits katki. Hunt juhtunud parajalt sinna. „Mine, too mulle uus juhewits!“ üelnud rebane hundile. Hunt läinud, aga toonud liig peenikese. „Sa ei oska tuua, parem lähen ma ja toon ise!“ ütelnud rebane hundile. Läinudki tooma. Wahe ajal murdnud hunt aga hobuse ära. Rebane tuleb tagasi — ei hoost enam kusagil. Sest saadik on rebane ja hunt wihamehed.

32.

Hobune ja hunt.

M. Luu Kaawereſt.

Korra ſöönud hobune nurmel rohtu. Korraga pugenud metſaſt wa wõſawillem wälja. Hobuſt nähes tulnud tal kohe kange luſt hobuſt nahka panna. Hobune aga hunti wasta paluma: „Pai naaber, jäta mind ſee kord weel järele, ſeſt ſa näed iſegi, et ma wäga laiha olen. Mu liha ei kõlba weel ſüüa. Laſe ma nuuman ennaſt weel paar päewa.“

Hunt olnud ſelle kaubaga rahul ja jätnud hobuſe ſelle korra puutumata. Teiſel päewal tulnud hunt jälle tagaſi, läinud hobuſe juurde ja küſinud: „Kas oled nüüd rammus?“

Hobune wasta paluma: „Pai wõſawillem, ei ole weel ühtigi rammus! Laſe mind weel paar päewakeſt ennaſt nuumata!“

Wa pajuwaſikas annud ſee kord järele, liſanud aga juurde: „Oota ſiis homſeni, aga ei ma ſiis ſind enam jäta, ſeſt muidu pian ma nälga ſurema!“

Õhtul läinud hobune koju ja kõnelenud peremehele, mis lood tall hundiga juhtunud. Peremees pannud hobusele kohe uued, terawad rauad alla ja sidunud saba sõlme. Nii läinud hobune nurmele hunti ootama.

Hunt pole ennast kaua lasknud oodata, waid olnud aegsasti platsis. Läinud hobuse juurde ja küsinud: „Kas oled nüüd rammus?“

„Jah olen!“ wastanud hobune.

„Kust kohast ma sind kõige enne sööma hakan?“ küsinud hunt.

„Sabast!“ wastanud hobune.

Hunt löönud kohe hambad sabasse, hobune aga pannud sedamaid jooksu. Et saba sõlmes olnud, pole hunt enam hambaid sabast wälja saanud, waid jäänud sabasse rippuma. Hobune aga tagunud ühte lugu takka ülesse ja lõhkunud pajuwasika pea nii puruks, et see wiimaks tossu wälja wisanud.

Kui hobune koju wärawasse sai, kükitas haawiku emand wärawa kõrwal. Surnud hunti sabas näheš hüüdnud jänes: „Nüüd on mull üks waenlane wähem; wõsawillem ei saa mind enam kiusata!“ Selle rõõmuga naernud jänes nii palju, et mokk lõhki läinud, ja jooksnud siis metsa. Surnud hundi aga wõttis peremees hobuse sabast ära, nülgis naha seljast ja tegi sest enesele sooja kasuka.

33.

Miks hundi suu must on.

J. A. Weltmann Pootsist.

Muiste olnud hunt waga nagu talleke ega ole kellegile kurja teinud. Käinud nagu koer karjas karja hoidmas ja saanud igast perest, kelle karja ta hoidnud, leiwa tegemise ajal pikerguse karja kaku. Üks wana ihnus perenaene pole aga karjakaitsjale kakku teinud, waid wisanud kaku asemel tulise kerise kiwi hundile lõugade wahele. Tuline kerise kiwi põletanud hundi lõuad mustaks. Kange waluga karanud hunt mööda metsi ja läinud wiimaks Taewataadile häda kaebama. Palunud, et talle iga aasta söögiks ja palgaks saaks lubatud: wiiskümmend wibuhända, kuuskümmend kompjalga, sada sarwilist ja tuhat tutipead.

Jumal pole aga seda lubanud, waid laskнud hundi karjatse ametist lahti. Käskinud hunti ennast neist loomatest elatada, kes suuremst karjast ära eksiwad ja eemale lähewad.

Sest saadik murrab hunt alati elajaid, kus neid aga kätte saab. Kui hunt Jumala

lua kätte saanud, läind ta kohe ja murdnud ihnsa perenase kõige lihawama lamba ära. Kõrwenud suu jäänud mustaks ega ole seda lamba werigi teiseks teinud. Ja terwel hundi suguwõsal on sest saadik must suu. Kõrwetamisest jäänud hundile kõrwend hais juurde. See lehkab koertele kaugele wasta ja sest tunnewad koerad kohe ära, kus hunt olemas.

34.

Püha-Jüri kutsikad.

T. Wiedemann Jõhwist.

Korra läinud naene koidu ajal metsa hoost otsima. Otsinud ja otsinud, aga kõige otsimiste kiuste ei ole naene hoost leidnud. Wiimaks näinud ta tule walge. Tule peale läinud ta wälja, arwates, et seal karjatsed õitses on. Saand naene tule äärde, leidnud ta seal hulga tule ääres istujaid.

Naene kohe pärima: „Kuulge, head inimesed, kas te olete mu musta lauku hoost näinud siin ümber uitwat?“ — Kõige wanem warsti wasta: „Jah nägime küll! Wähe aja eest wiis üks minu kutsikas hobuse teisele poole aia. Küll sa ta warsti kätte saad!“ Ja kohe ütelnud ta kõige nooremale: „Mine, tee see hobune terweks ja too siia selle naese kätte.“

Käsu saaja läinud kohe minema. Wähe aja pärast tulnud ta hobusega tagasi ja annud hobuse naese kätte. Naene tänanud ja olnud rõõmus, et hobuse jälle üles leidnud. Pööranud ümber ja hakanud jälle koju poole

minema. Aga üks tule ääres istujatest küsinud: „Kas tead ka, kes me oleme? Me oleme püha Jüri kutsikad!"

Naene ehmatanud seda kuuldes hirmsasti ära ega julgenud enam kordagi tagasi waadata. Nüüd alles sai naene aru, et hundid ta hobuse juba ära oliwad murdnud, aga wana hundi käsu peale jälle elusse sai äratatud.

See lugu sündinud siis, kui kõik loomad alles rääkinud.

35.

Wana koer.

P. Südda Saaremaalt.

Ühel peremehel olnud koer. See koer jäänud aga nii wanaks, et taft enam asja midagi pole olnud. Perenaene kaswatanud enesele noore koera ja hakanud wana koera halwaks pidama. Päew päewalt annud perenaene wanale koerale ikka wähem toitu. Wanal koeral olnud surm juba üsna suu ääres.

Suures hädas läinud wana koer oma lugu hundile kaebama. Hunt kohe pärima: „Kuule sõber, kas on su perenaesel ka lapsi?"

Koer wasta: „Perenaesel on üks ainus laps, aga see on igal pool ta seltsis. Kus perenaene ka töös olgu, ikka laps ta ligidal mängimas!"

Hunt wasta: „Sest pole wiga midagi! Seda parem just. Pane nüüd tähele, mis ma räägin. Homme, kui perenaene põllule läheb rukit lõikama ja lapse kaasa wõtab, tule sina ka põllule. Ma kargan siis äkisti aia takka wälja, tömman lapse suhu, ja jooksen metsa. Hakab perenaene kisa, kära

tegema; jookse sina mu järele, haka mu külge kinni, küll ma siis lapse lahti lasen. Ja küll sa näed, et perenaene sest saadik sinust palju enam lugu hakab pidama. Ega ta seda unusta, et sa ta lapse surma suust oled ära päästnud!"

Teisel päewal, kui rahwas põllule rukit läinud lõikama, läinud ka perenaene ja wõtnud wäikese poja kaasa. Rahwas lõigand rukid, laps mänginb peenra peal, wana koer istunud suure kiwi ääres, noor koer puhanud kõhuli wagude wahel.

Korraga kargab hunt üle kiwi aia, kahmab lapsest kinni ja tuhat nelja metsa poole. Emal kisa, kära lahti. Hüüab, mis jõuab: „Äss, äss, noor koer! Äss, äss noor koer! Wõta hunt kinni!" Aga noor koer kardab hunti, plagab koju poole. Wana koer jookseb kohe tuhat nelja hundi järele, kargab hundi kintsu kinni, hunt laseb lapse lahti, sõrgib tühjalt metsa, wererada taga järel.

Ema tuleb joostes, wõtab lapse sülle, waatab: ei lapsel wiga midagi. Oleks wanale koerale rõõmu pärast musu annud, kui hundi kintsu karwad koera suus ei oleks olnud.

Perenaese süda saanud noore koera peale täis, et noor koer koju jooksnud, kui just hundi

kallale oleks pidand minema. Sõimand noort koera hundi roaks ja lasknud leiwast lahti. Wanale koerale teinud perenaene hea aseme ja annud talle kõige paremaid suu täisi majas. Wana koer eland sest saadik üsna kuldpõlwe.

Hundi süda aga saanud koera peale hirmus täis. Hunt arwanud, et wana koer õrnasti kintsu kinni hakab, aga wana koer hammustanud nii, et hundil luust ja lihast läbi käinud. Haaw walutanud kaua aega. Hunt pidanud mõnda aega üsna lonkama.

Hund kaebanud lugu kohtusse. Kohus kuulanud asja läbi ja mõistnud, et koer maksku hundile 15 raandat (pange) lihasuppi. Peale selle mõistetud koerale 25 hoopi.

Seda kohtu otsust täitma saadetud karu ja rebane. Ühkesti läinud need koera perenaese maja poole ja mõtelnud ise, kudas koerale õieti walu anda.

Koera peresse jõudes ei taha keegi esimene olla õue peale minna. „Mine sina ees!" ütleb reinuwader mesikäpale. „Mine sina!" mesikäpp wasta. Wiimaks ronib reinuwader heinaküüne otsa. Waatab sealt, kuidas koera kodu lood, järjed seisawad. Näeb koera metsa poole minewat, mitu teist kaasas. Kohkudes hüüab alla: „Sõbrad,

olge kärmed, otsige peidupaika! Koer tuleb, kolm noort meest kaasas: ühel teiwas seljas, teine nopib kiwa, kolmas waatab kõrgilt ümber ja kiitleb: „saab kätte! saab kätte!“ Taewas olgu meile armuline! Minge peitu! Ma jään siia küüne peale!“

Karu kargab paksu kuuse otsa, hunt hao risu sekka. Kohe waikne lugu, nagu poleks midagi sündinud.

Koer, kass (teiwas seljas), kukk (kiwi noppija) ja hani (kätte püüdja) tulewad mööda tänawat metsa poole. Korraga näeb kass hundi hänna otsa, mis risu alt wälja jäänud. Kass arwab roti olewat, kargab karkraps külge kinni. Hunt kohkub, arwab hingewõtja olewat ja jookseb kõige hao risuga tuhat nelja metsa.

Hundi hirm ehmatas teised weel õige ära. Kass kargas kuuse otsa, kus karu warjul oli. Karu arwas püssimehe olewat, kargas karprants kuuse otsast maha, nikastas kaelakondi ära. Kukk ja hani lendasiwad küüne katusele. Hani kisendas ühte lugu: „saaks kätte, kätte, kätte!“

Rebane hüppas tulise rutuga küüne katuselt maha. Arwas temagi mees kinnipüüdjad tulewat. Hüppas maha, sai ehmatusest kõhutõbe.

Nõnda lõpes see kohtukäimine. Igaüks oli rõõmus, et eluga ära pääsis. Keegi ei usaldanud enam koera üle kaebata ega ta wasta hakata. Wana koer elas head põlwe kuni suri.

36.

Jänes ja külm.

J. Jakobson Jäärjast.

Muiste läinud kiskjad metsaloomad, nagu hunt, karu, rebane j. n. e. Wanaisa ette ja kaebanud, et külm neid wäga waewata ja neil sellepärast sojemaid kasukaid tarwis olla. Wanaisa kuulnud nende palwet ja täitnud nende tahtmist.

Teiste selja taga näinud Wanaisa jänese ja küsinud, kas siis jänes enesele ka uut kasukat ei soowi. Jänes naernud ja wastanud: „Kui ma talwel ennast ka puu okstega ja külmetanud orase latwadega toidaksin, ei wõiks külm mulle ometi midagi wiga teha!“

Wanaisa ütelnud selle peale jänesele: „Et sa naernud, siis jäägu sulle mäletuseks mokk lõhki ja puu oksad ja haawa koor taliseks toiduks!“ Ja nii sündinudki.

Külm wihastanud jänese jutu üle ja tahtnud jänesele näidata, mis ta wõib. Hakanud õieti külma tegema. Esmalt püüdnud jänes enesele jooksmisega sooja teha.

Kui see aga pole aidanud, heitnud ta sao kõrwa magama.

Külm hakanud weel kangemini külmetama. Jänes jäänud juba üsna kangeks. Siis küsinud külm: „Kas tunned liikmetes weel kusagil sooja?"

Jänes wõtnud wiimase jõu kokku ja hüpanud teine poole sao. Ise aga ütelnud: „Oh kui soe!"

Külm kohkunud seda kuuldes üsna ära ja ütelnud: „Ei ma sinu wasta jõua, seda näen nüüd selgesti!"

Sest siis tuleb, et jänes iialgi ei näita, et ta külma kardab. Wana rahwas aga ütleb: „Jänes teeb ühe ööga rohkem jälgi kui mära warsaga terwes aastas!"

37.

Konn.

A. Parts Tarwastust.

Ennemuiste palunud konn tüdrukut, et see teda taari toris talwe laseks elada. Selle eest lubanud konn tüdrukule wäga ilusa laulu õpetada.

Tüdruk mõtelnud: saab näha, missugune laul see piaks olema, mis konn mulle õpetab. Wõtnud konna, pannud taari astjasse ja hoidnud seal kuni kewadeni.

Kewade wõtnud tüdruk konna sealt wälja ja käskinud enesele lubatud laulu õpetada.

Kostnud konn aga kohe: „Siin ei wõi ma sulle seda kallist laulu õpetada. Wii mind tiigi äärde, kellel hästi kõrged kaldad. Seal õpetan sulle lubatud laulu!"

Tüdruk wiinud konna tiigi äärde, pannud maha ja jäänud laulu ootama.

Konn ütelnud kohe: „Pane nüüd tähele: Kõwer paju, niits õige, tee wiisu wiiks, wääks, kääna kõrwu kiiks, kääks." Ise karanud karsulps wette.

38.

Tuul.

J. Jakobson Jäärjast.

Korra tuulanud peremees rehe all. Korraga jäänud tuul waikseks. Peremees oodanud tüki aega, aga ei tuult tulnud. Pannud rehe ukse kinni ja tahtnud kõrtsi minna. Läinud üle mäe, näinud: tuul magab mäe külje peal, selja takka üsna sinine.

Peremees hüüdma: „Tuul, mis sa magad? Waata parem, kui sinine su selja tagune on!"

Tuul härganud ülesse, hakanud paluma: „Räägi taga, kulla mees! Ära ütle seda kellegile, et mull seljatagune sinine on. Mine tagasi, haka tuulama, ma tulen kohe! Aga wilista tuulates, siis ei saa teised aru!"

Peremees läinud tagasi. Kohe olnud tall tubli tuul tuulata.

Sest saadik wilistanud peremees alati, kui tuul waikseks jäänud. Ja seda wiisi teewad meie tuulajadki weel tihti.

39.

Karu sündimine.

Joosep Tamm Wõrumaalt.

Kui Jeesus Jerusalemma sisse sõitnud ja rahwas kahel poolel tee ääres Jeesusele hõisanud, pahandanud üks wana tüdruk ennast selle üle. Ta läinud, wõtnud ühe tühja tõrre ja peitnud ennast selle alla ära. Seal oodanud tüdruk Jeesuse tulemist. Kui Jeesus oma eesliga tõrre kohta saanud, hakanud tüdruk hirmust kära, müra tegema. Eesel pole ometi mitte ära kohkunud.

Jeesus teadnud küll, et wana tüdruk tõrre all ta eeslit hirmutada tahab, aga küsinud ometi: „Kes seal tõrre all on?“

Tüdruk kostnud tõrre alt wasta: „Karu!“

Jeesus aga ütelnud: „Tahad sa karu olla, siis ole karu!“

Ja sedamaid saanud tüdrukust karu.

Sest siis tuleb, et karul inimese kombeid on. Tall on inimese sarnased jalad, rinna all kaks nisa ja ka sõle koht tunda. Sõle kohal leitakse walge märk. Ka olla karu

warmas lapsi oma pesasse wiima ja seal imetama. Wanasti kaswatanud karud pesas imetades mõndagi inimese last suureks. Kõik sellepärast, et karu naesterahwast on saadud.

40.

Lestakalade ſündimine.

J. Tamm Wõrumaalt.

Meres leitakſe iſeäralik tõug kalu: üks külg on neil nagu luu ja nahk, teine külg aga koguni paks. See kalade tõug ſündinud järgmiſt wiiſi:

Korra ſõõnud Jeeſus jüngritega mere ääres kala. Jeeſuſel olnud teine pool kala juba ära ſõõdud, kui Jeeſuſe ja jüngrite wahel ei tea mis asja päraſt tüli tõusnud. Jeeſus ei ole kala enam edaſi ſõõnud, waid wõtnud kala ja wiſanud merde tagaſi. Ja waata imet, kala hakanud meres uuesti elama. Siiski jäänud ta niiſuguſeks nagu ta Jeeſuſe käeſt meresſe pääsnud: ühel pool luu ja nahk, teiſel pool aga rammus ja raswane. Ja nii elab lestakala praegugi weel meres edaſi.

41.

Waarao kalad.

J. Tamm Wõrumaalt.

Meres olla üks tõug kalu: pea pool olla neil inimese moodi, tagumine pool kala moodi. Kui halwad ilmad tulemas, siis pista need kalad pead mereſt wälja, ujuda wee peal edaſi ja hüüda iſe: „Waarao! Waarao!“

Need kalad olla Waarao sõjawägi, kes Israeli lapſi taga ajades Punaſesſe merde jäi. Nüüd küſida nad: „Waarao! Waarao! Millal tuled meid wangiſt lahti pääſtma!“

Et Waarao neid aga ei ole tulnud lahti pääſtma, on nad praegu alles kalad.

42.

Noa laewa ehitamine.

J. Tamm Wõrumaalt.

Jumal käskinud Noa laewa ehitada, et weeuputuſeſt ennaſt ja oma perekonda peasta, keelnud aga ära ſeda kellegile rääkimaſt, ka mitte oma naeſele. Noa teinudki laewa ega rääkinud ſeda kellegile, mispäraſt ta laewa teinud. Kõik puud tahunud Noa ſuure kiwi peal. Igakorra kui kirwes kiwisſe puutunud, ei läinud kirwes nüriks, waid terawamaks.

Päraſt poole hakanud naene wäga Noa peale käima, et Noa ütleks, mis ta teeb. Et naene järele ei annud, pidanud Noa wiimaks naeſele ära rääkima, kudas Jumalal tahtmine olla maailma ära uputada, Noad aga oma perega ära peasta.

Kohe hakanud kurat jälle naeſe peale käima, et naene kuradile räägiks, mis Jumal nõuuks wõtnud. Naene rääkinudki kuradile, et Jumal maailma rahwaſt pattude päraſt ära tahab uputada, Noad ja ta ta peret aga laewaga ära peasta.

Seſt ſaadik hakanud Noal laewategemiſel kirwes alati kiwisſe tikkuma ja iga korra läinud kirwes nürimaks. Sellega tahtnud kurat, et Noa oma naeſe ära wannub, nii patu ſisſe langeb ja laewaga ära ei peaſe. See arwamine ei läinud kuradil ometi täide.

Kui kurat ära näinud, et ta Noaſt wõitu ei ſaa, hakanud ta oma pahema jala kannaga Noa laewale auku ſisſe hõeruma. Teinudki laewale augu ſisſe, ilma et Noa ſeda oleks tähele pannud. Laew tõusnud uputuſe ajal wee peale ja weſi hakanud auguſt ſisſe jooksma. Uſs näinud ometi auku ja piſtnud pea läbi augu laewa. Sellega jäänud laew upumata ja uſs elusſe.

43.

Jeesus öömaja palumas.

Joosep Tamm Wõrumaalt.

Korra läinud Jeesus om jüngritega ühte külasse, kus tuled ülewel olnud. Üheſt majaſt paiſtnud tuled iſeäranis heledasti. Peale ſelle kuuldud ſealt juba kaugelt rahwa walju kiſa ja kära. Jüngrid Jeeſuſt paluma: „Lähme ſinna majaſſe ſiſſe! Meil on kange jänu. Wäſimus kipub kallale!“

Läinud ſiſſe. Palunud juua Ei antud. Palunud öömaja. Ei lubatud ſedagi. Inimeſed mänginud ſeal kaarta ja tantſinud kangesti. Jeeſuſeſt ja Jeeſuſe jüngriteſt pole keegi hoolinud.

Kurwalt tulnud Jeeſus jüngritega majaſt wälja ja läinud edaſi. Jõudnud teiſe külasse. Seal peetud pulme. Kaugelt paiſtnud neile tulede ſära wasta. Walju naeru, hõiskamiſt ja tantſimiſt kuuldud juba kaugele.

Jüngrid jälle Jeeſuſt paluma: „Lähme ſinna ſiſſe! Meil kange jänu. Wäſimus kipub peale. Ehk wõetakſe meid ſinna öömajale!“

Läinud pulmamajaſſe ſiſſe. Palunud juua. Antud juua. Aga weſi olnud nii

halw, et joogi jänu fugugi ära ei ajanud. Palunud öömaja. Ei ole öömaja antud. Pulmad olnud ju pidada.

Kurwalt läinud Jeesus jüngritega edasi. Jõudnud ühe tiigi äärde. „Jooge nüüd, siin on wett!“ ütelnud Jeesus jüngritele.

Jüngrid maitsnud wett. Kohe aga Jeesusele kaebama: „Wesi nii wilets, et fugugi juua ei wõi!“

Jeesus wasta: „Nii kõlwatu kui see wesi, nii kõlwatu on ka rahwas pulmatalus!“

Läinud jälle edasi. Tüki maa päraft tulnud neile tee ääres wäike, ükfik maja wasta. Waewaline tule walgus paistnud fealt wälja.

Jüngrid jälle Jeesust paluma: „Lähme siia sisse! Meil kange jänu! Wäsimus suur! Palume öömaja!“

Jeesus ja jüngrid läinud sisse, palunud juua, palunud öömaja. Lahkesti antud neile juua, lahkesti lubatud öömaja. Jook olnud hea ja magamise ase pehme. Kui Jeesus homiku jüngritega edasi läinud, jõudnud neile oja wasta. Jüngrid joonud ojast ja kiitnud oja wett wäga heaks.

Jeesus aga ütelnud: „Nii hea kui see wesi, oli ka see rahwas, kelle juures me öömaja pidasime!“

44.

Rehe peksmine.

Joosep Tamm Wõrumaalt.

Korra läinud Jeesus waatama, kudas reht pekſetakſe. Nähes, kui palju waewa inimestel reht pekstes, wõtnud Jeesus kepikeſe kätte ja käskinud inimeſed töölt ära minna. Kui wiimne kui hing ära läinud, piſtnud Jeesus rehele tule ſiſſe. Tuli põletanud õled ja aganad puhtaks. Seintele pole tuli kõigewähematki wiga teinud. Ka terad jäänud täiesti terweks, ilma et ſuits ehk tuli neisſe puutunud. Tahtnud tuli kaugemale minna, löönud Jeesus kepiga tule peale ja ütelnud: „Laarits wakka! Laarits wakka!“ Siis ei ole tuli enam kaugemale läinud. Nii ſaanud rehi hõlpſasti ära pekſetud

45.

Rikas pekſab reht.

E. Kitzberg Karkſiſt.

Kui Jeeſus alles maa peal käinud, tulnud ta ühel õhtul jüngritega rikka peremehe juurde ja palunud öömaja. Peremees polla aga öömaja annud, waid ütelnud, tal puududa ſeks ruum.

Selle peale läinud Jeeſus waeſe peremehe juurde öömaja paluma. See wastanud, et öömaja küll Jumala päralt olla, aga ta ei wõida wõeraid ometi öömajale wõtta, ſeſt nad peksta homme reht. Jeeſus aga lubanud jüngritega appi minna reht peksma. Ja ſelle kaubaga wõetudki neid öömajale.

Kui hommiku reht hakatud peksma, wõtnud Jeeſus peeru kätte ja piſtnud tule kuiwa tapme ſiſſe. See hakanud korraga loitma. Peremees ehmatanud ſeda nähes hirmus ära. Jeeſus ometi käinud kepiga tule ümber ja ütelnud: „Taſa, taſa, Laurits, ära mine laudile!“

Tuli põlenud seda kuuldes waikselt ja ühe tasa. Kui tuli kustuma hakanud, leitud terad isepaigas ja aganad isepaigas.

Rikas peremees kuulnud seda rehepeksmise lugu. Katsunud warsti järele teha. Nii pea kui aga tule tapmesse pistnud, hakanud see kohe loitma ja kippunud laudile minema. Küll hüüdnud mees: „Tasa, tasa, Laurits, ära mine lakka!“ aga see pole midagi aidanud, waid tuli läinud ometi lakka.

Wiimaks karjunud mees tule ümber joostes: „Laurits kurat, mis sa lakka otsid!“ Maja põlenud ometi maani maha.

Sell korral olnud Jeesus seal ligidal öömajal. Üks jünger käinud wäljas ja näinud tule kuma. Tulnud tuppa ja ütelnud: „Kuri lugu on wäljas!“ Jeesus pöörnud aga teise külje peale ja ütelnud: „Pole wiga, rikas mees pekśab reht!“

46.

Piilatuse surm.

Joosep Tamm Wõrumaalt.

Sell ajal kui Piilatus ja Juuda rahwas Jeesuse peale kohut mõistnud, jäänud Rooma keiser Tiberius haigeks. Küll kutsunud hulga kaupa tohtrid appi, aga ükski tohter ei ole aidata wõinud. Seal saanud Tiberius kuulda, et Juuda maal Jeesus elada. See teha kõik haigused oma sõnaga terweks.

Tiberiuse südamesse tõusis igatsus kohe Jeesust näha saada. Kutsus sedamaid kolm suurt meest enese juurde. Andis neile käsu kätte, ilma aja wiitmata Jerusalemma sõita ja prohwetit Jeesust enese juurde tuua.

Tiberiuse saadikud wõtsiwad laewa ja läksiwad kohe teele. Aga saadan saanud teada, mis nõuu meestel. Tulnud, tõstnud kange tormi. Meri lainetanud, mis hirmus. Kolm päewa pidanud Tiberiuse saadikud laewa peal sadamas ootama, enne kui merele pääsnud.

Kui ilm kolme päewa pärast waaks jäänud, purjutanud Tiberiuse saadikud otse kohe Jerusalemma poole. Läinud seal otse

Piilatuſe juurde ja pärinud Jeeſuſt taga. Piilatus ennaſt warsti wabandama, et Jeeſuſeſt kõige wähematki ei tea. Küſinud ülematelt preeſtritelt. Seeſama wastus. Wiimaks hakanud alamalt rahwalt Jeeſuſt taga pärima. Nüüd alles ſaanud kuulda, et Piilatus ja ülemad preeſtrid mõne päewa eeſt Jeeſuſe hukka mõiſtnud, Jeeſus risti löödud, maha maetud ja üles tõusnud olla.

Rooma ſaadikuid juhatatud Jeeſuſe jüngrite juurde. Jüngrid könelnud nüüd kõiki imeteguſid, mis Jeeſus teinud, kudas Jeeſus elanud, kudas ülemad Jeeſuſe peale kadedad olnud ja teda ſurma ſaatnud. Keisri ſaadikud ſaanud wäga kurwaks, kui niiſuguſt haledat lugu kuulnud. Kahetſenud wäga, et ſaadan merd mäſſama pannud ja nad waremalt Jeruſalemma ei ole jõudnud.

Mõned annud nõuu Jeeſuſe pilti Rooma wiia keisrile Tiberiuſele. Arwaſiwad, et Jeeſuſe pilt keisri terweks teeb. Kuſt aga pilti wõtta? Kuulaſiwad ülemate ja alamate käeſt, aga ei kellegil Jeeſuſe pilti. Hirmu päraſt ei julgenud ſaadikud tühjalt ka mitte tagaſi minna.

Wiimaks juhatatud ſaadikuid ühe tütarlapſe juurde, kell Jeeſuſe pilt olnud.

Kui saadikud tütarlapsele rääkinud, et nad Jeesuse pilti otsida, ütelnud tüdruk: „Minul on Jeesuse pilt. Seda ei taha ma aga mingi hinna eest ära anda. Selle sain ma seda wiisi. Kui Jeesus Golgatale läks ja ta nägu üleüldse werehigis oli, wõtsin ma oma rätiku ja pühkisin sellega Jeesuse nägu. Ja sest jäi Jeesuse higine kuju minu rätiku peale!"

Saadikutel hea nõuu kallis. Mis nüüd teha? Tüdruk ei anna mingi hinna eest Jeesuse kuju ära. Hakasiwad wiimaks tüdrukut kutsuma: „Tule meiega Rooma kaasa!"

Selle nõuuga jäi tütarlaps rahule. Läksi saadikutega Rooma kaasa.

Koju jõudes jutustasiwad saadikud haigele keisrile, mis nad Jeesusest kuulnud. Rääkisiwad weel, kudas nad ühe tütarlapse leidnud, kell Jeesuse kuju, ja et nad selle tütarlapse Rooma kaasa toonud. Seda kuuldes saanud Tiberius wäga kurjaks ja ähwardanud Piilatust kurjasti. Et aga ise haige oli, ei wõinud ta esiotsa Piilatusele midagi teha.

Nüüd toodi tütarlaps Tiberiuse ette. Keiser küsinud kohe Jeesuse kuju näha. Tütarlaps wõtnud oma rätiku taskust wälja ja laotanud keisri ette laiale. Nii pea kui

keiser Jeesuse kuju näinud, saanud ta silmapilguga terweks. Kohe ütelnud keiser: „Nüüd tunnen ma tõesti, et Jeesus on taewast tulnud ja Jumala poeg! Nüüd pian kõik seda uskuma, mida temast olen kuulnud. Sest tema läbi olen ise terweks saanud!“

Tiberius annud warsti käsu wälja Piilatust wangi panna. Kõige Tiberiuse eluaja istunud Piilatus wangis. Kui Tiberius ära surnud ja poeg walitsema hakanud, lasknud see kurja Piilatuse ära tappa. Aga ei põletanud Piilatust tuli ega uputanud wesi. Wiimaks kadunud Piilatus ära ega tea tänini keegi, kuhu ta jäänud.

Sisu.

Nr.		Lehek.
1.	Koerakoonlased	3
2.	Hallide kujud	7
3.	Luupainaja	12
4.	Kuu neiu	14
5.	Haldja laps	15
6.	Tulihänna tegemine	16
7.	Peremees ja tont	19
8.	Mees ja tondid	20
9.	Tulihännaks käijad	22
10.	Kolm nõida	23
11.	Kirikuherra ja köster	25
12.	Herra ja kutsar	30
13.	Kudas kirikuherra jalad alla sai	36
14.	Kirikuherra taewa teekond	39
15.	Õpetatud waras	48
16.	Kutsutud külaline	60
17.	Loll Peeter	62
18.	Wennad, kes naist ei wõtnud	68
19.	Rikka peremehe wanaema surm	71
20.	Warga õpipoiss	77
21.	Kellalööja ristmisi pidamas	81
22.	Tundmata tüdruk	84
23.	Röövli palk	86
24.	Raha katel	88
25.	Maa-aluseд	90
26.	Ussi sõbrad	96
27.	Ussi pesa	102
28.	Kodu ussid	104
29.	Mees, karu ja rebane	106

Nr.		Lehek.
30.	Rebane ja hunt	111
31.	Rebane, hobune ja hunt	112
32.	Hobune ja hunt	113
33.	Miks hundi suu must on	115
34.	Püha Jüri kutsikad	117
35.	Wana koer	119
36.	Jänes ja külm	124
37.	Konn	126
38.	Tuul	127
39.	Karu sündimine	128
40.	Lestakala sündimine	130
41.	Waarao kalad	131
42.	Noa laewa ehitamine	132
43.	Jeesus õõmaja palumas	134
44.	Rehe peksmine	136
45.	Rikas peksab reht	137
46.	Piilatuse surm	139

Schnakenburg'i juures **Tartus** ja **Riias** on trükitud ja igas raamatupoodis saada:

Kinsatused elu-teede peal. Õpetlik jutt noorte sõbradele. Sakſakeeleſt Franz Hoffmanni järele C. Tiedemann. Hind 25 kop.

Kümme lugu. Widewikul sõpradele jutustanud Juhan Liiw. Hind 25.

Kalewi kannupoisid. Näitus ühes waatuses. Kirjut. Mag. Nooli-Alekſander. H. 20 k.

Keisri kuue päraſt ehk kroonlinna külaline. Näitlus ühes waatuses. Kirjutanud Mag. A. Nooli. Hind 20 kop.

Juhtumiſed Kullarannas Afrikas ehk Rikkus nõuab ohwriſi. Tõſine ja hale lutustus. Eestikeele ümberpannud J. Martſon. Hind 20 kop.

Würſt ja pärisori. Ajalou jutustus Wenemaalt. Lääne Kaarel. **Kullerwo ja Meelike.** C. G. Leo. **Amurimaa karu.** J. Waldmann. Hind 20 kop.

Würſt Taaweti kojaſt ehk Kolm aastad pühas linnas. Kolm jagu koos. Hind 1 rubla.

Juhataja õnnistuſe tee otſijatele, kes küſiwad: „Mis pean ma tegema, et õndſaks saan?" Wäljaannud W. Normann. Hind 70 k.

Õnne lehed noorte Eesti sõbradele. H. 10 k.

Pea saab trükis ilmuma: **Eſiwanemate warandus.** Kohaliſed Eesti muinasjutud. Teine anne. Kirja pannud M. J. Eiſen.